

In dit nummer :

Het raadsel van de
Bokkenrijders
ontsluierd
na 50 jaar!

Suske en Wiske in zwart en wit

*Väöl laesplezeier mit
Suske en Wiske en de
Bókkerieijersj*

Cursus Limburgs voor beginners

BRABANT STRIP

magazine

*Uit het fotoalbum
van het verleden*

Bakelandt Op De Dool

Bart Stroobants wijst hem de weg

nr. 51 - nr. 8 / 1997

Als het meezit...

Ja, als het meezit dan gebeuren hier op de redactie nog al eens wonderen terwijl we er zelf bijstaan. Toen Bart Stroobants ons begin dit jaar voorstelde om als vervolg op zijn stuk over de Boerenkrijg iets te maken over de Bokkenrijders, waren we direct enthousiast. Dat is iets voor het najaar, spraken we af. Toen we dan in de zomer vernamen dat het Suske en Wiske-verhaal *De Bokkenrijders* in Nederland in het Limburgs zou uitgegeven worden, dachten we: "wat een toeval, dat komt goed uit". Vermits ook nog de multi-dialectische Bakelandt aangekondigd was, o.a. in het Limburgs, dachten we "misschien kunnen we dat allemaal wel combineren". Bij ontvangst van het artikel van Bart in het najaar bleek pas dat de Bokkenrijders ook een rol spelen

in *Bakelandt op De Dool*. Is dat nog wel toeval, vroegen we ons af, of worden wij onbewust gemanipuleerd door duistere machten? Maar toen het oorspronkelijke kleine stukje van één pagina over de verwijzingen in *De Bokkenrijder* over de repressie klaargemaakt werd voor publicatie, bleek plots dat deze Suske en Wiske-strip over iets heel anders gaat dan wij altijd dachten. In twee weken tijd verzamelden we zoveel verrassende informatie over de achtergronden van de vroege Suske en Wiske's dat we er niet alleen deze maand een bijdrage van vijf pagina's aan wijden, maar dat het zelfs een serie wordt. Verschillende medewerkers brachten dus -zo goed als toevallig- elk een stukje van de puzzel aan. Toeval? *De redactie.*

BRABANT STRIP MAGAZINE

Gratis ledenblad van
Brabant Strip vzw,
vereniging van strip-
liefhebbers van 9 tot 99.
Wordt niet los verkocht.

Redactie en medewerkers:
Willem Gay, Frank Huygens,
J.P. Legein, Jean Smits,
Yves Kerremans Paul Thys,
Wim Huygens.

Werken mee aan dit nummer:
Bart Stroobants, J.P. Niesten,
Flor Cools.

Eindredactie en opmaak:
Patrick Vranken

Logo:
Dirk Stallaert

INHOUD

Clubnieuws	3
Vliegende bokken	4
Limburg	10
Vandersteen	12
Koffieklets	17
Reclamestrips	24
Advertenties	26

Voorplaat:

*Suske en Wiske en
De Bokkenrijders*

© Standaard Uitgeverij

Overname van artikels of
illustraties, zelfs gedeeltelijk, is
niet toegelaten zonder
uitdrukkelijke toestemming van de
uitgever.

Lidgeld 1997:
(B): 600fr, nr. **001-2980926-95**
(NI): 40 Nlg, Giro **7616528**

Redactieadres:
Brabant Strip vzw
Berreweide 34, 1840 Londerzeel.
tel: 052/30.50.40

Agenda

1-> 11 november Antwerpen

Boekenbeurs 1997. Voor het
signeerprogramma: zie pag. 18.
Wij gaan ook eens kijken, maar
kunnen ons geen stand
veroorloven.

16 november Vilvoorde

Stripbeurs in zaal Star, Nowlet de
Brauwerstraat. Ferry, Ravijts,
Dupré en Van Oppen signeren.
info: 02/252.21.68
Brabant Strip is aanwezig.

7 december Blankenberge

Grote stripbeurs & tweedehands
boekenbeurs in zaal Forum,
Kerkstraat van 8 tot 18 uur. Jeff
Broeckx en Bob Mau signeren.
Reservatie tafels: 150 fr/m op
rek. 035-0173185-81
Brabant Strip is aanwezig.

13/14 december Turnhout

Stripgidsdagen in de Warande.
Jubileumeditie: twintig jaar strips
in Turnhout. info: Peter Luyts
014/45.42.71 (tussen 18u30 en
20u). Brabant Strip kreeg een
stand aangeboden en zal er zijn.

1998

11 januari 1998 Berchem

4de Strip, platen&CD-beurs in het
Alpheusdal te Berchem
(Antwerpen) vanaf 10u.
Info: 03/236.25.40 (12-18u.)

22 maart 1998 Opwijk

Stripbeurs in jeugdhuis Nijdrop
vanaf 10uur. info: 052/35.61.65
Brabant Strip is aanwezig.

16 mei 1998 Den Bosch

6de grote stripbeurs van
's-Hertogenbosch in de Brabant-
hallen in een nieuwe (grotere)
zaal. info: (0031)(0)40-2521009
Brabant Strip mist dit zeker niet.

AANDACHT!

In onze oudere nummers staan oudere
rekeningnummers, zowel voor België als
voor Nederland, die niet meer geldig zijn.

Indien je een geïnteresseerde de gegevens
doorgeeft, kijk ze dan eerst goed na. Met
onze dank.

Het bestuur

Clubnieuws

Ledendag

De ledendag in Vilvoorde kan het best omschreven worden als : klein maar fijn. Verschillende leden hadden de zolder opgeruimd en er kwamen nogal wat weekbladen boven, zoals een hele verzameling Kuifje 1950-1970, maar ook Amerikaanse comics, eerste drukken Kiekeboe, Lombardalbums, enz... Voor een eerste keer was het dus geslaagd, maar het kan nog beter. Volgende keer willen we nog méér leden zien met hun eigen ruilmateriaal. We zijn vast van plan dit vanaf nu twee keer per jaar te doen. Met onze excuses aan Etienne, die we op het verkeerde spoor gezet hadden door naar de "oude" VTM-gebouwen te verwijzen. Hoewel déze al niet zo fris meer zijn, blijken er nog ergens oudere exemplaren te staan. Sorry, Etienne!

Oude nummers

De oude nummers hebben een waanzinnig succes, we zijn bijna door onze voorraad heen! Waarom maken we er eigenlijk nog nieuwe, vragen we ons soms af? (*grapje*). De verklaring is natuurlijk dat er de laatste tijd zoveel nieuwe leden bijkomen die ons plots ontdekken. Een aantal nummers die uitgeput zijn, zullen we volgend jaar herdrukken indien er voldoende vraag naar is. Voor de verspreiding zijn er drie mogelijkheden : geduld oefenen, zelf een handje toesteken of ze komen afhalen. Weinigen realiseren zich dat het in elkaar steken van het magazine, de verpakking, de verzending, de vertegenwoordiging op beurzen én het beantwoorden van post en telefoon zo goed als een éénmanszaak is. Wees dus niet teleurgesteld als het antwoord op een brief niet twee dagen later in de bus valt en het magazine een week op zich laat wachten. Ja, wij hadden er méér besteld, maar hebben toch ook maar twee handen gekregen.

Vrijwilligers zetten één stap vooruit

Dit gezegd zijnde, doen we toch maar eens een beroep op onze dynamische en ongetwijfeld van enthousiasme bruisende leden in de Vlaamse en Nederlandse gewesten. Er zijn steeds meer stripbeurzen in onze contreien, en dus ook steeds meer goede georganiseerde gelegenheden waar we graag op aanwezig willen zijn. Dat is érg plezant in het Zuiden en zelfs leuk in het Noorden. Veel leden willen dan wat oude nummers komen afhalen, of bestelde Kari Lente's, enz... Helaas kunnen niet altijd dezelfde personen elk weekend vrouw en kind in de steek laten, al is het dan voor de goede zaak. Daarom zijn we verplicht om een selectie te maken tussen de standplaatsen die ons vriendelijk aangeboden worden op die beurzen. Dat is jammer, want die organisatoren begrijpen dat we als vzw al onze centen in het magazine stoppen. Zo'n beurs brengt de vzw immers niets op, maar laat ons toe onze leden persoonlijk te bereiken. Dan nu dé vraag : **Wie wil er één keer per jaar, één dag of een halve dag op een beurs in zijn streek de Brabant Strip-stand helpen bemannen/bevrouwen?** Verschillende combinaties zijn mogelijk indien er meerdere kandidaten zijn. Hou er ook rekening mee dat

BRABANT STRIP Mancolijst

october 1997

De Brabant Strip mancolijst

Deel één van dit ambitieuze project werd uitgedeeld onder de aanwezigen op de ledendag. Het is de bedoeling dat de manco's van verschillende leden in een handige *pocket* gegoten worden, zodat we voor elkaar op zoek kunnen gaan. De rest delen we uit op volgende beurzen of kan verstuurd worden op aanvraag.

je eventueel wat persoonlijk ruilmateriaal kan meenemen naar die stand, zodat je je daar niet noodzakelijk hoeft te vervelen. Verras ons.

Hoera voor de vijftigplusser!

Ja, inderdaad, vijftig plus één deze maand. Bedankt voor de vele felicitaties. Eventjes dachten we in hiermee schoonheid te eindigen, maar we kregen plots zoveel inspiratie voor nummers 51 en 52 dat we toch nog maar wat doorgaan. Stoppen bij honderd is tenslotte mooier. De *dark side* van nummer 50 kennen weinige leden, en dat is maar goed ook. Onze hardwerkende drukker die ons altijd goed *soigneert*, slaagde er in om net het jubileumnummer extra te bedenken met technische fouten. Zo werd op de voorpagina onderaan nog eens "nr. 49, juni/juli/augustus" afgedrukt. Zowaar een prestatie. Dan een geluk bij een ongeluk : pagina 27, een reclamepagina, viel weg en werd vervangen door nogmaals de tekening van Piet Fluwijn, Bolleke en Marc Sleën. Ja, ze is erg mooi, maar om ze dan twee keer te plaatsen... Neem allen uw nummer 49, kopieer pagina 27, en plak die in nummer 50. Daar staan immers onze trouwe adverteerders, **STRIP KOKSIJDE, DE STRIPKEVER, STRIP MIDDELKERKE en WONDERLAND HALF VIER PRODUCTIONS**. Goed zo. Tenslotte werden er enkele "speciale nummers" gedrukt, in zeer beperkte oplage mogen we hopen, waarin één of meerdere pagina's *blanco* gebleven zijn. Nee, dat was géén gebrek aan inspiratie. Wie ze ons terugbezorgt, krijgt een volledig exemplaar, en de drukker krijgt de rest met onze groeten terug.

Het bestuur.

Over vliegende bokken en hun berijders

Verhalen waarbij men lekker kan griezelen vallen meestal goed in de smaak bij een groot publiek. Denken we maar aan de ontelbare bewerkingen en verfilmingen van het Dracula-verhaal. In de lage landen spraken -en spreken- vooral de Bokkenrijders met hun gruwelijke moordpartijen, brandstichtingen, plunderingen en hun even bloedstollende terechtstellingen tot de verbeelding van schrijvers, regisseurs en striptekenaars.

- Bart Stroobants -

Wat leren de geschiedenisboeken ons ?

De benaming *Bokkenrijders* slaat eigenlijk op verscheidene roversbenden die tijdens de 18de eeuw in Belgisch en Nederlands Limburg opereerden. Zij zwoeren trouw aan de duivel en voerden een waar schrikbewind op het platteland, plunderden talloze kerken, boerenhoven en pastorieën. Aanvankelijk kon de overheid weinig verweer bieden aan deze bendes, o.a. door de territoriale verdeeldheid van het gebied rond de Maas waarbinnen de Bokkenrijders voorkwamen. Zo kon de eerste bende Bokkenrijders, die uit circa tweehonderd man bestond, tweeëntwintig jaar (1734-1756) haar terreur uitoefenen. De tweede bende stond onder het bevel van de chirurgijn Jozef Kirchhoffs uit Kerkrade en zijn broer Baltus en maakte gedurende twaalf jaar (1762-1774) de Maasstreek onveilig. Tenslotte vormde zich in 1790 te Meersen een derde bende Bokkenrijders die tijdens het Franse bewind verdween. Naast deze drie grote bendes ontstonden er ook vele kleinere bendes die van het "succes" van de grote bendes profiteerden om ook hun slag te slaan. Zij opereerden vooral in de Limburgse Kempen, voornamelijk in en rond Bree, Maaseik, Pelt, Bocholt, Karlille, Overpelt, Neeroeteren en Peer. Aan het hoofd van deze roversbendes stonden vaak vooraanstaande personen zoals burgemeesters, notarissen of artsen zoals Kirchhoffs. Het grootste deel van de leden kwam vooral uit de armere bevolkingsgroepen. De naam "Bokkenrijders" werd door de bendeleden zelf gebruikt om het in de 18de eeuw nog zeer

bijgelovige volk angst aan te jagen. Deze angst sproot voort uit het Middeleeuwse geloof dat alle soorten duivelsaanbidders zich per bok snel door de lucht verplaatsten. Het grote aantal inbraken die de Bokkenrijders op één nacht en op ver uit elkaar gelegen plaatsen pleegden, kon -volgens het gewone volk- alleen verklaard worden doordat ze zich op gelijkaardige wijze als de Middeleeuwse heksen door de lucht verplaatsten. Dat het in werkelijkheid verschillende rovers waren die opereerden, daaraan dacht men niet ¹.

De vader van de Bokkenrijders in de strip

Dat Willy Vandersteen een voorliefde had voor Vlaamse sagen, legenden en historische voorvallen moet niet meer verduidelijkt worden. Het is dus niet verwonderlijk dat hij ook een beroep deed op de Bokkenrijders, een zeer populair thema uit de Vlaamse geschiedenis in de Vlaamse en (vermits het om een grensoverval ging) ook in de Nederlandse literatuur. Sinds 1845, het jaar waarin Pieter Ecrevisse zijn roman *De bokkenryders in het land van Valkenburg* schreef, het eerste Bokkenrijdersverhaal, verschenen er met grote regelmaat nieuwe boeken gebaseerd op deze geschiedenis. De Bokkenrijders zijn duidelijk zeer "geliefd". Dat Vandersteen, die een goeie neus had voor populaire onderwerpen, in 1948 de Bokkenrijders als eerste in een stripverhaal ten tonele voerde, is dan ook niet vreemd ².

In het verhaal *De Bokkerijder* heeft Lambik het dagboek gevonden van een 18de-eeuwse voorvader, Johan Mattheus Lambik, volgens eigen zeggen de *grootsten roever der wreede Bokkerijdersbende uit den lande van Limburg*, samen met zijn maat Thys-de-Sprinkhaan.

Is het louter toeval of wil Vandersteen via de voornamen Johan Mattheus verwijzen naar de historische Bokkenrijdersvervolger Jan Matthijs Clercx junior die met zijn officiële naam *Joannes Mattheus Clercx* heette? ³

In zijn geschriften toont J.M. Lambik berouw en hij vraagt toekomstige nazaten om zijn misdaden goed te maken door het gestolen kerkzilver, dat hij tot een beeld van een bok had laten versmelten, terug te geven aan de rechtmatige eigenaars. Samen met Suske en Wiske tracht Lambik deze wens uit te voeren en hij bindt de strijd aan met de zilveren bok.

Bokken en padvinders

Het spoor terugvinden van de bronnen die Vandersteen gebruikte bij het maken van zijn verhaal, is niet gemakkelijk. Hij haalde slechts enkele gegevens, beter gezegd details, uit de oudere Bokkenrijdersliteratuur. Zo vinden we in het album de sage over de gloeiende vuurwagen, bemand met de geesten van gehangen Bokkenrijders, en ook het verhaal van een zilveren bok gegoten uit gestolen kerkzilver. Deze twee overleveringen komen ook voor in de Bokkenrijdersliteratuur, die het in de jaren na de Tweede Wereldoorlog opvallend goed deed en dus zeker gekend was door Vandersteen.

Van één Bokkenrijdersboek, *Tuurke's avontuur met de padvinders*, van jeugdschrijver Lod. Lavki, oorspronkelijk uit 1928, kunnen we met vrij grote zekerheid zeggen dat het door Vandersteen moet gelezen zijn. Lavki is de enige auteur die verhaalt hoe de Bokkenrijders in mergelgrotten vergaderden, zoals Johan Mattheus en Thys. Bovendien gaat het over padvinders die een zilveren bok vinden en aan de dood ontsnappen uit het Bokkenrijdershol via een valluik in de vloer, net als in het album van Suske en Wiske. Zoals we weten was Willy Vandersteen zelf scout in 1928, en hij kende Lavki persoonlijk ⁴. Het overgrote deel van het Suske en Wiske-verhaal is echter een originele verwerking of interpretatie van de historische of literaire gegevens en een aanpassing van deze gegevens aan het

jaar 1948, de tijd waarin het verhaal verscheen ⁵. Voorbeelden hiervan zijn het optreden van de zilveren bok als leider en de door de Bokkenrijders geplande overval op tante Sidonia omwille van haar dik pensioen en haar spaarboekje. Tevens levert Vandersteen commentaar op eigentijdse gebeurtenissen, zoals het Marshall-plan, de werkloosheid en de grote belastingdruk tijdens deze jaren. Ook de naoorlogse repressie komt aan bod (*daarover meer verderop in dit nummer -red.*). Daarnaast verweefde Vandersteen de legende van de Bokkenrijders ook met een ander bekend griezelverhaal. De opname van nieuwe leden in de Bokkerijdersbende door ontdebelling van de novice in een goede en kwade persoon doet sterk denken aan het verhaal van *Jekyll en Hyde* ⁶.

LOD. LAVKI TUURKE'S AVONTUUR met de padvinders

ANTWERPEN-VLAAMSCHE BOEKCENTRALE N.V.

Vandersteen en de Bokkenrijders *bis*

In de jaren zeventig doet Vandersteen een tweede maal een beroep op de Bokkenrijders. Hij laat zijn zwervende duo Robert en Bertrand immers de strijd aangaan met de laatste Bokkenrijder ⁷. In dit verhaal volgt Vandersteen de historische gegevens nauwkeuriger dan in het vorige. Zo staat aan het hoofd van de Bokkerijders een zekere dokter Minten, alias Muilters -de zogenaamd laatste Bokkenrijder- en bestaat de bende uit ketellappers en bezembinders, twee beroepsgroepen die het financieel niet breed hadden. Net als hun historische voorgangers gebruiken de rovers brandbrieven om hun slachtoffers onder druk te zetten. Via de journaliste Rozemarijn Stippenlift, die de kleindochter zou zijn van de grote vervolger van de historische Bokkenrijders en Robert en Bertrand helpt om de bende op te rollen, geeft Vandersteen ons nog verdere informatie over de Bokkenrijders. Hierbij begaat hij echter een grote dwaling. Hij geeft Rozemarijns grootvader de naam *Kerkhofs*, een vertaling van *Kirchhoffs*, nota bene dé beruchtste leider, in plaats van Jan Matthijs Clercx junior, dé "ongenadige" vervolger.

De bok en de geit

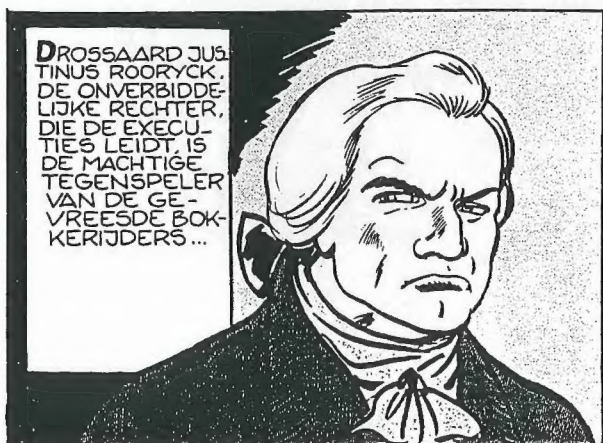
Net als bij Suske en Wiske komt in dit verhaal een beeldje van een zilveren bok voor. Bokkenbeeldjes komen ook veelvuldig voor in *De Geitenrijders*, een avontuur van nonkel Zigomar, Snoe en Snolleke van de hand van Bob De Moor ⁸. Hier zijn het geen kostbare zilveren beeldjes zoals in voorgaande verhalen, maar "ordinaire" plastieke objecten. Hoewel het in dit album gaat om roversbenden waarvan de leiders "verkleed" zijn als bokken en gebruik maken van duivelstekens, kunnen we deze strip niet als

Bokkenrijdersstrip beschouwen. Het is eerder een typische parodie zoals Bob De Moor ze graag maakte. Ook in het Suske en Wiske-verhaal *De Gouden Ganzeveer* maakt een roversbende met aan het hoofd de als bok verklede baron van het kasteel de streek onveilig met hun plunderingen, dreigementen, brandstichtingen enz. ⁹. Hoewel er gelijkenissen zijn tussen de bende van de bok/baron en de Bokkenrijders, kan dit verhaal, evenmin als *De Geitenrijders*, beschouwd worden als een Bokkenrijdersstrip. De Bokkenrijders vormden in deze periode wel het onderwerp van een tekenverhaal van de hand van Peter Olaerts uit Genk. Dit verhaal, waarin ook drossaard Clercx meespeelt, verscheen in de krant *Het Volk* ¹⁰.

Hec Leemans : de laatste Bokkenrijder

Dat Hec Leemans een voorliefde heeft voor Vlaamse roverbendes heeft hij bewezen in zijn Bakelandtstrips. Vermits Leemans Bakelandt vrij veel laat reizen, kan het niet anders of hij komt in contact met de Bokkerijdersbendes die het einde van de 18de eeuw onveilig maken. We hebben er reeds vroeger op gewezen dat Leemans een grondige kennis bezit over deze periode, maar dat hij toch af en toe wijzigingen aanbrengt in de geschiedenis. Ook in zijn Bakelandt-Bokkenrijdersverhalen is dit zo.

De eerste maal dat Bakelandt en zijn gezellen de Bokkenrijders tegenkomen is in het verhaal *De geest van de Bokkerijder* ¹¹. Dit verhaal begint met de terechtstelling van een aantal Bokkenrijders door drossaard Justinus Baldwinus Rooryck in 1774. Zesentwintig jaar later maakt een nieuwe bende onder leiding van de "gereïncarneerde" Bokkenrijdersleider Arnold Van de Wal, alias Nolle Van

Geleen, de streek van Herzogenrath ('s-Hertogenrade) opnieuw onveilig. Zij hebben het o.a. gemunt op hun aartsvijand drossaard Rooryck die na de Franse inval uit zijn ambt ontzet is en teruggetrokken leeft op zijn landgoed. Vandaaruit levert hij wapens aan diegenen die zich verzetten tegen de Fransen. Dit is trouwens de reden waarom Bakelandt vanuit West-Vlaanderen naar Herzogenrath trekt. Na een hevige strijd, waarbij Rooryck omkomt, wordt de leider van de bende, niemand minder dan Henri-Frère de Gerlache, uitgeschakeld en daarmee is het lot van de bende bezegeld.

Historische figuren

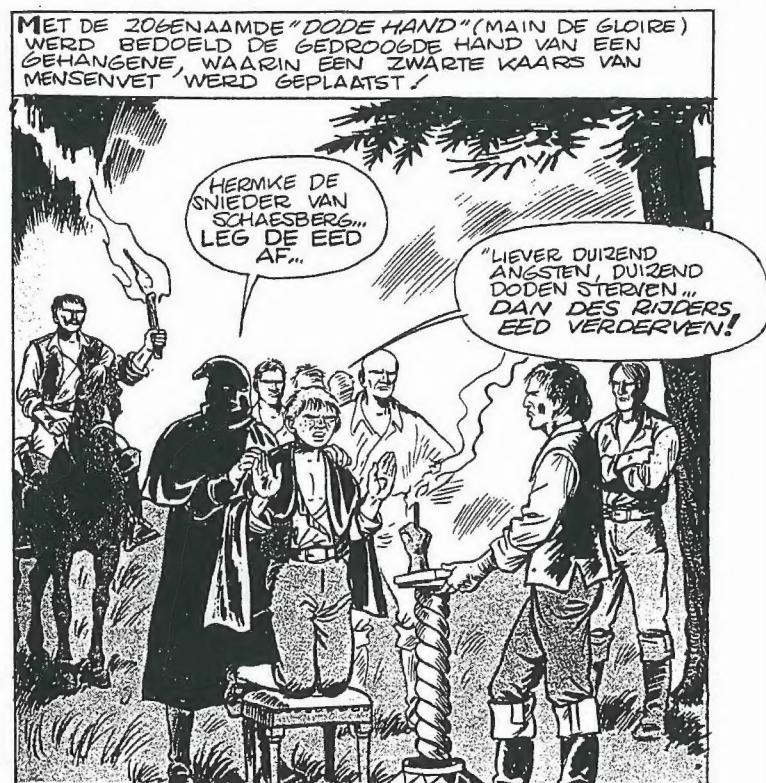
In dit verhaal passeren heel wat historische figuren de revue, waaronder Jozef Kirchhoffs en Nolle Van Geleen. Ook het bendelid Sleinada is een historische figuur. De naam Sleinada staat in werkelijkheid voor A(rnold) Daniëls, als we hem van achter naar voor lezen. Arnold Daniëls (° 2 sep. 1730 in Hoensbroeck, + 6 apr. 1799 in Schaesberg), was de pastoor van Schaesberg die in 1779 als eerste - en bovendien als tijdgenoot - over de Bokkenrijders een boekje schreef onder de naam S.I.P. Sleinada¹². In plaats van een brave, godvrezende pastoor die de bevolking waarschuwt voor de goddeloze Bokkenrijders maakt Leemans van hem één van de leden van de bende van "Nolle van Geleen". De goede man moest het weten! Ook één van de echte leden van Nolle's Bokkenrijdersbende, nl. Hermke de Snieder, komt voor in het album. In het begin van het verhaal zien we hem toetreden als nieuw lid door de Bokkenrijderseed af te leggen voor de "dode hand". Hoewel we goed ingelicht zijn over de verschillende vormen van eedafleggingen door de Bokkenrijders, uit hun verklaringen op hun processen, komen we de dode hand in de geschiedenis niet tegen. Dit ritueel is in feite een originele vondst uit de literatuur. Al in 1924 verscheen in Sittard een boek met de titel *De Bokkerijdersbende met de doode hand*. Verdere gegevens over dat boek ontbreken, maar dichterbij onze tijd vonden we *Bokkenrijders*, een kleine publicatie van 30 pagina's, verschenen in de reeks *Nerum's Jeugdbibliotheek* in 1947. Daarin wordt beschreven hoe de dode hand, de afgekapte hand van een gehangene met in de palm een korte dikke kaars, gebruikt werd bij eedafleggingen¹³.

Hoewel Leemans hem niet bij zijn juiste naam noemt, is de figuur van drossaard Rooryck niemand anders dan de al aangehaalde Jan Matthijs Clercx junior. Net als Rooryck werd hij door de Franse bezetters uit zijn ambt ontzet en trok hij zich terug op zijn landgoed, het Hobos, waar hij zich bezighield met het stoken van sterke drank en meehielp aan het verzet tegen de Fransen. Het is ook Clercx die de bende van Nolle Van Geleen wist op te rollen en de leden aan de galg kon brengen¹⁴.

De Bokkenrijders op De Dool

Na deze eerste kennismaking met de Bokkenrijders zullen Bakelandt en zijn kompanen hen nog enkele malen tegenkomen. Een eerste maal gebeurt dit in het album *Drie vrienden, drie vijanden*¹⁵. In dit verhaal wordt Bakelandt gevraagd om mee te werken met de grote Nederlandse bende. De afgevaardigde en tevens tweede man van deze bende is Frans Bosbeeck. Zonder de naam Bokkenrijders te gebruiken gaat het hier wel degelijk om deze rovers. Frans Bosbeeck stond, samen met zijn broer die ook even

in het verhaal voorkomt, aan de leiding van de bende van Meersen, de derde grote Bokkenrijdersbende uit de geschiedenis. Eigenlijk was deze bende een vertakking van de grote Nederlandse bende waar het in Leemans' verhaal rond draait¹⁶.

Afbeeldingen links en boven : uit *De geest van de Bokkenrijder*.

In het dubbelverhaal *Het raadsel van de Dool* en *De hoedster van het geheim* worden de Bokkenrijders wél bij naam genoemd¹⁷. De bende wordt aangevoerd door Jan Van de Wal, alias Jelle van Geleen -de zoon van Nolle-, die wraak wil nemen op drossaard Rooryck. Rooryck, die dus niet omkwam, zoals nu pas blijkt, na negenenvijftig albums, is ondertussen grootmeester van de Tempeliers geworden. Samen met de broeders van de abdij van Sint-Truiden is hij op zoek naar de schat van de Tempeliers. Uiteraard wordt hij in zijn zoektocht geholpen door Bakelandt. In dit verhaal is de historische basis ver te zoeken. Leemans maakte gebruik van enkele historische gegevens, bijvoorbeeld de Tempeliers en de figuur van Jelle van Geleen, die hij tot een nieuw verhaal bewerkte. Dat de Bokkenrijders en de Tempeliers samen voorkomen in één verhaal is niet nieuw. In 1900 verscheen er al een boek waarin beide aangehaald worden, maar in tegenstelling tot de albums van Leemans wordt de naam "Tempeliers" in dit boek als synoniem voor de Bokkenrijders gebruikt¹⁸.

Bijna tweehonderd jaar nadat de laatste Bokkenrijder opgeknoopt werd, blijven deze bendes in de belangstelling staan en worden ze zelfs gebruikt als proefkonijn. *Het raadsel van de Dool* en *De hoedster van het geheim* werden dit jaar, net als het Suske en Wiske-verhaal, in het dialect uitgebracht. Het Bakelandt-dubbelverhaal, gebundeld onder de titel *Bakelandt Op de Dool*, is tevens de eerste strip waarin verschillende dialecten gesproken worden. (Bakelandt en co hanteren het West-Vlaams, de Bokkenrijders Limburgs en de Fransen -de leuze "pour les Flamands la même chose" indachtig- Algemeen Nederlands). Hiermee wil Leemans een bijdrage leveren tot het behoud van de streekgebonden Vlaamse dialecten die

een wezenlijk deel uitmaken van onze cultuur¹⁹. Deze versie is een leuk tussendoortje dat zeker niet mag ontbreken in de boekenkast van een Bakelandtfan.

In de nieuwe editie van het Bokkenrijdersverhaal uit de Suske en Wiske-reeks, een samenwerking tussen de heemkundige kring Veldeken en Het Limburgs Dagblad, wordt enkel Limburgs gesproken. Hierdoor komt de strip minder origineel over dan de multidialectische Bakelandt, maar gezien het decor en het onderwerp is het natuurlijk een uitstekend idee om ons het verhaal aan te bieden in de streektaal. Niet alleen de Limburgers zullen er plezier aan beleven, hoewel de andere lezers wellicht wat langer over één pagina zullen doen...

Bakelandt op De Dool, 299fr.

Wonderland Half Vier producties/Standaard Uitgeverij.

Suske en Wiske, De Bokkerieijersj, 9,95NLG/180fr.

Het Limburgs Dagblad, Vereniging Veldeken Limburg en Stripwinkel Atomik.

Voetnoten (met dank aan Flor Cools)

1. 'Bokkerijders', *Grote Winkler Prins Encyclopedie*, red. E.G. Van Caeneghem e.a., 8ste druk, Amsterdam, Brussel, 1979, dl.4, p.483 ; Van de Venne, 'Bokkenrijders', *De katholieke encyclopedie*, Amsterdam, 1934, dl. 5, p. 598 ; *Bokkerijders tussen gisteren en morgen, Bendeforming in Maas- en Rijnland in de eeuw der Verlichting*, 1, red. R.Janssen en W.Sangers, Lanaken, 1987.

2. De aankondiging verscheen op 20 maart 1948, de voorpublicatie startte op 22 maart en duurde tot 28 juli. Het verhaal verscheen in 1956 als album in de reeks Suske en Wiske onder de titel *De Bokkerijders*.

3. Bron : Frans Van Winkel e.a., *Drossaard Clercx en zijn tijd 1759-1840*, tentoonstellingscatalogus, O.C.Palette, Overpelt, 25 januari tot 10 februari 1991, p96..

4. Peter Van Hooydonck, *Biografie Willy Vandersteen. De Brueghel van het beeldverhaal*, Antwerpen, 1994, p.14: "Lavki, jeugboekenschrijver en aalmoezenier bij de scouts, raadde hem (Vandersteen) aan te blijven tekenen". Van Lodewijk Lavki's *Tuurke* vonden we : *Tuurke, oorspronkelijk avontuur uit het scoutsleven*, Leelslust, Antwerpen, 1928, en *Tuurke's avontuur met de padvindes*, (herdruk), Vlaamsche boekcentrale, Antwerpen, 1947. Cover en illustraties van Jan Waterschoot.

5. Bron : Gerda Clercx, *De Bokkerijders in de literatuur na 1900*, onuitgegeven verhandeling, Leuven, 1978, p.166.

6. In het voorjaar van 1947 verscheen in *Ons Volk* de strip *Dr. Jeckyll en Mr. Hyde*. Vandersteen werd vroeger wel eens ten onrechte genoemd als tekenaar van dit verhaal. Peter Van Hooydonck zette dit recht in de *Biografie Willy Vandersteen*, p.90. Hoewel Vandersteen niet de maker is van deze versie moet hij deze uitgave toch gelezen hebben wat mogelijk leidde tot zijn originele voorstelling van de toetreding van nieuwe rovers in *De Bokkerijder*.

© alle afbeeldingen : Standaard Uitgeverij; Bakelandt : © Hec Leemans

Jelle, zoon van Nolle.
(uit : *Op de Dool*)

7. W.Vandersteen, *De laatste Bokkerijder*, Robert en Bertrand 27, 1979. Dit verhaal verscheen zoals gebruikelijk eerst in de krant *De Standaard*. De voorpublicatie startte op 3 mei 1978 en de strijd was beslecht op 8 juli van hetzelfde jaar.

8. Bob De Moor, *Nonkel Zigomar, Snoe en Snolleke, De Geitenrijders*, uitg. Periodica, 1956. Bewerkt met verlies van de authenticiteit als *De avonturen van Johan en Stefan, De zondebokken*, uitg. Casterman, 1989.

9. Willy Vandersteen, *De gouden ganzeveer*, Suske en Wiske 194, Antwerpen, 1983.

10. Bron : Frans Van Winkel, 1991, p.18. Het eigenlijke verhaal werd nog niet teruggevonden

11. Hec Leemans en J.Daniël, *De geest van de Bokkerijder*, Bakelandt 13, Brussel, 1980.

12. Dit werk met de zeer korte titel *Oorsprong, oorzaeke, bewijs en ontdekkinge van een godlooze bezwoorne bende nagtdieven knevelaers binnen de landen van Overnaeze en aenpaelende lanstreeken [sic] ontdekt, met een nauwkeurig getal der geexecuteerde en vlugtelingen* was reeds in 1915 zo goed als onvindbaar (bron : Juliaan Melchior, *De Bokkenrijders*, Hasselt, 1915, p.8-9.). Wij hebben het meer dan tachtig jaar later dan ook niet kunnen terugvinden...

13. Bert, *Bokkerijders*, Nerum's Jeugdbibliotheek nr. 68, Antwerpen, 1947. Bron: Gerda Clercx, 1978, p.113/117.

14. Bron : Frans Van Winkel, 1991, p.117 en 139.

15. Hec Leemans, *Drie vrienden, drie vijanden*, Bakelandt 40, Brussel, 1988.

16. Bron : J.R.Van der Lans, *De Meerssener bende. Episode uit den tijd der Limburgsche Bokkenrijders*, Amsterdam, s.d., passim.

17. Hec Leemans, *Het geheim van de Dool*, Bakelandt 72, Antwerpen, 1997 en Hec Leemans, *De hoedster van het geheim*, Bakelandt 73, Antwerpen, 1997.

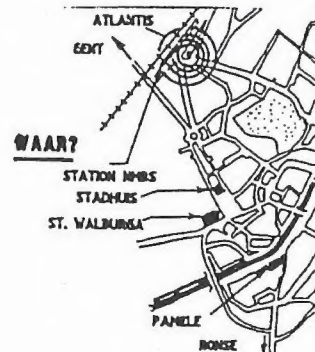
18. G. Van Gülpen, *Jüp Fourage. Roman uit den tijd der eerste Bokkenrijders*, Utrecht, 1900.

19. Hec Leemans, *Op de Dool*, Antwerpen, 1997.

OPENINGSUREN :

WEEKDAGEN:
VAN 17.00 TOT 20.00 H
VRIJDAG :
VAN 15.00 TOT 20.00 H
ZATERDAG :
VAN 10.30 TOT 19.00 H
ZONDAG :
VAN 10.30 TOT
13.00 H
OP 50 TL VAN
HET STATION

FAX/TEL. 055/31.81.74

**BROEKSTRAAT 2
9700 OUDENAARDE**

STRIPWINKEL

GOBELIJN

**MECHELSESTRAAT 35
LEUVEN
TEL. 016 / 23.55.86**

**OPEN VAN MAANDAGOGHTEND TOT ZATERDAGAVOND
VAN 10 TOT 18 UUR**

STRIPWINKEL

HET „B“-GEVAAR

ERIK DENEYER

Greepstraat 15
1000 Brussel

Open
maandag tot zaterdag
van 10u30 tot 19u.
tel/fax: 02/513.14.86

**BOEKEN - STRIPS
CD - VIDEOFILMS
INKOOP - VERKOOP
STRIPANTIQUARIAAT**

WEOFKE

**ANTWERPSESTRAAT 185
2640 MORTSEL (ANTWERPEN)
Open : van 9 tot 18 uur
Donderdag gesloten**

De Nederlandse Bokkenrijders en hun mijnstreek

Bij het verschijnen van de Nederlands-Limburgse bewerking van De Bokkenrijders/De Bokkenrieijersj, springen onmiddellijk enkele opvallende gelijkenissen tussen Belgisch- en Nederlands-Limburg in het oog, namelijk het gelijkaardige dialect, de geschiedenis van de bokkenrijders en vooral het decor: de mijnen. Dat is geen wonder, want in feite is Limburg heel lang één gebied geweest. De huidige grens tussen beide gebieden is kunstmatig en werd pas getrokken na de Belgische onafhankelijkheid van 1830.

- JePaN -

Voor het Limburgse element in dit verhaal kon Willy Vandersteen op identieke wijze geïnspireerd zijn door zowel Belgisch- als Nederlands-Limburg. Kerkrade, Rolduc, Heerlen, Sittard, zijn geboren uit de mijnindustrie. De "koul" of "koel" (= de mijn) is nu reeds enkele tientallen jaren uit het landschap verdwenen, maar ze heeft een onmiskenbare stempel gedrukt op de Limburgse

geschiedenis. Hier heeft men voor het eerst op het Europese continent kolen gedolven en gestookt (in het jaar 1113). Iedere grondeigenaar had zijn eigen "calcuul" (= kleine mijn). Mijnbouw werd echter pas stelselmatig beoefend vanaf het begin van de zeventiende eeuw. In de jaren 1740-1745 begon de toekomst van de mijnbouw er zeer rooskleurig uit te zien. Deze jaren hebben ook in andere zin betekenis voor het land van Kerkrade en 's-Hertogenrade. In deze periode zag de overheid immers kans voor een groot deel een einde te maken aan de terreur van de bokkenrijders in deze omgeving. Na de tientallen terechtstellingen van bokkenrijders in Kerkrade en 's-Hertogenrade ontwikkelde zich weer een normaler leven in deze streken en de hoge bloei van de mijnbouw in die jaren houdt hiermee ongetwijfeld verband.

Tot in het begin van de 20ste eeuw bleven de toestanden in de oude mijnstreek nog altijd vrij primitief. Zoals gewoonlijk slaagt Vandersteen er in daarvan een goed

sfeerbeeld te brengen. Ook sommige heimatdichters hebben die toestanden prachtig beschreven. Bij de Kerkraadse schrijver J. Reinard vinden we een beschrijving van de jaarlijkse kerstuitdeling die op de *Hollentse koel* gegeven werd. De *Hollentse koel* was de populaire naam voor de Domaniale Mijn, die tijdens de Nederlands-Belgische afscheidingsoorlog zelfs enige tijd Belgisch bezit was. Op 15 november 1831 moest België Noord-Brabant en Oost-Limburg met Maastricht aan

Nederland geven. Pas in 1839 kwam deze mijn definitief in Nederlandse handen.

Hier volgen een paar alinea's van Reinard in het "plat", afkomstig uit "Kirchroatsjer Maibloem" (Kerkraadse Meibloemen): "Et Kirchroätsjer krislidsje "Hailiechste nacht" dat wôëët ziech al ummer in vuurôës jeliëert, bezóngesj van die jónge, woa der vader van óp de *Hollentse koel* wirreket wail dat aan der krisbôôm jezonge mónt wèade en wèa et et helste böake kont, kreeg jet ekstraats. Aan de *Hollentse koel* zâât met ooch ins de "Tsentse-koel". Um Krissemis dôêret de jónge de vesper ummer vul tselang, wail jiderinne jèar et ieëstje wol zîeë aan de poats, vuur zich ing jouw plaatsj kónne tse zukke aan der krisbôôm".

Chinees? Hier volgt dan de vertaling:

"Het Kerkraadse kerstliedje *Heiligste nacht* leerde men van te voren geducht uit het hoofd. Vooral die jongens deden dat, wier vader werkzaam was op de Hollandse mijn, omdat dat bij de kerstboom gezongen moest worden, en wie daar het hardste brullen kon, kreeg wat extra's. In plaats van de *Hollandse koel* zei men vroeger ook nog wel de *centen-koel*. Met Kerstmis duurden de vespers de jongens veel te lang, iedereen wilde graag de eerste zijn aan de poort om zich een goede plaats uit te zoeken bij de kerstboom".

Tot hier onze Noord-Limburgse les. De volgende taferelen zullen wij onze lezers besparen, omdat ze niet bepaald als "beschaafd" kunnen omschreven worden. Eén zaak is zeker: Lambik zou zich in het gezelschap van onze ruwe Limburgse kompels beslist op zijn gemak gevoeld hebben!

De scène met de "ruwe" Lambik (links) bevat misschien minder fantasie dan wij altijd dachten...

Vraag het maar aan Nonkel Zigomar

Jaja, beste lezers en lezeressen, naarmate wij meer informatie verspreiden via het ledenblad, gaan de leden ook steeds meer vragen stellen. Meestal kunnen we daar concreet op antwoorden, maar omdat je nooit moet denken dat je echt alles weet over strips, starten we met deze nieuwe rubriek. Zo kan iemand anders ons antwoord misschien nog aanvullen. Reacties welkom.

En de eerste vraag komt van Jürgen Buggenhout. Zeg het maar, Jürgen.

"Bijgaande foto beeldt een 'sleutelrekje' af met daarop Piet Fluwijn en Bolleke (lengte 22 cm., breedte 15 cm.). In welk jaar is dit op de markt gekomen? Zijn er nog zulke? Op een stripbeurs tref je het niet aan, en wanneer ik het voorwerp omschrijf kan niemand mij echt een duidelijk antwoord geven. Ik hoop dat jullie mij iets meer kunnen vertellen."

Wij legden deze vraag voor aan een team van specialisten. Yves Kerremans gaf volgende uitleg:

- Er zijn twee soorten sleutelrekjes. De oudsten hebben een stenen tegeltje, verwerkt in smeedwerk, met een afbeelding van Nero. Er zijn twee verschillende afbeeldingen bekend.

- Dan is er de reeks van houten rekjes, waarvan het exemplaar van Jürgen er één is.

In deze reeks zijn (tot nu) vijf verschillende ex. bekend:

1. Petoetje en Petatje
2. Piet Fluwijn en Bolleke, met Nederlandse tekst
3. Piet Fluwijn en Bolleke met Franse tekst.
4. Tuizentfloot, met Nederlandse tekst
5. Tuizentfloot, met Franse tekst

Het is niet zeker dat deze rekjes in de handel waren. Mogelijk werden ze als relatiegeschenk gegeven aan vertegenwoordigers, personeel, klanten, enz... Datering is dus moeilijk, maar we situeren dit eind jaren vijftig, begin zestig. Kent iemand nog andere exemplaren?

De voorzichtige Vandersteen

Deel 1

Journalistieke collaboratie en repressie

Uit voorgaande artikels en uit lezing van het klassieke album zelf, blijkt dat *De Bokkerijder* een uitstekend verhaal is. Het werd voorgepubliceerd in *De Standaard* van 22 maart 1948 tot 28 juli 1948. Maar waarom verscheen het pas in 1956 in album? Dat is vreemd, want Willy Vandersteen had toch zelf de succesformule voor zijn reeks uitgedoktert: juist door de voorpublicatie liepen de albumuitgaven erg goed. De sleutel tot dit vraagstuk moeten we zoeken in de kranten van die tijd. We baseren ons voor dit artikel dus op de originele versie van het verhaal: *Suske en Wiske Klassiek* nr. 8, *De Bokkerijder*, een verhaal met dubbele bodem, compleet met valluik en geheime gang.

- Patrick Vranken -

Schuld en boete

De plot van *De Bokkerijder* is zeer eenvoudig en beschrijft zonder omwegen de -toen actuele- repressie van collaborateurs in België. De bestraffing van de "zwarten" startte in 1944. Na een geheimzinnige inleiding leren we dat Lambik er het hart van in is dat zijn voorvader Johan Mattheus verkeerd geweest is. Die heeft zelfs met de duivel geheuld, en Lambik vindt dat hij maar moet boeten in zijn plaats:

"Laat mij gaan! Ik zal de schande uitwissen!"
(pag. 7, strook 21).

Deze situatie verwijst letterlijk naar het feit dat het gerecht niet alleen collaborateurs stevig aanpakte na de bevrijding, maar dat ook familieleden en zelfs nazaten leden onder de straf. De terugbetalingen die de collaborateurs opgelegd kregen, waren immers overerfbaar, met als gevolg dat velen konden opdraaien voor de daden van hun vader of hun ouders. Dat lezen we -zagezegd tussen de regels- ook op pagina 13 (strook 47) met zoveel woorden: "... versoeke ik mijne nazaten... om het gewijde metaal... terug te schenken "

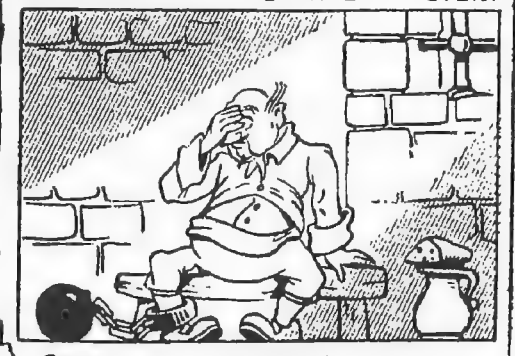
Suske en Wiske begrijpen het schuldgevoel van Lambik niet, en vinden het zelfs belachelijk:

"Dat is nu allemaal goed wel, maar ik snap nog altijd niet wat onze Lambik daar mee te maken heeft!" (strook 46), en:

"Maar dat is nu toch al te belachelijk! Wie heeft nu al eens geen Bokkerijder in zijn familie?" (strook 48). Dit is ook wel te interpreteren als: "er zijn zonder twijfel 'zwarte schapen' in elke familie maar - hoe erg hun daden ook waren - waarom moeten hun nazaten daar voor boeten?". Precies deze kritiek klonk destijds in collaboratiemiddens én in de enige krant die de ontsporingen van de repressie bekritiseerde: *De Standaard*. Dit basisgegeven vormt de rode draad van *De Bokkerijder*. Vandersteen start bij de schuldvraag van Lambik en zijn voorvader en eindigt bij berouw en vergeving van Thys.

ENDE ICK MOEST THYS ENDE DEN SILVEREN BOK ACHTERLAETEN ENDE GING MIJ BY DEN GERECHTE GEVANGEN GEVEN.

AEN HET EYNDE VAN MIJN LEVENS DAEGEN VERSOEK IK MIJNE NAZATEN TOT LAFENISSE MIJNER ZIELE TE WILLEN ONDERNEMEN:

- 1° — DE OPSPORING, IN HET ONDERAERDSCH HOL, VAN DEN GEWESEN BOKKERIJDER THYS, BYGENAEMD DEN SPRINKHANE, OM HEM TOETE STAEN S'JN LEVEN BEROUWVOLTE EYNDIGEN ZOALS HET S'JNENWENS WAS
- 2° — DE OPGRAVING IN HET SELVE HOL VANDE SILVEREN BOK OM HET GEWJDE METAAL AEN DE BEROEFDE KERKEN TERUG TE SCHENKEN

Knipsel rechts : een aflevering van de bewuste rubriek op de voorpagina van De Standaard van 23/2/48. Citaat uit een lange brief: Een gedetineerde lezer schrijft ons : "Met steeds groeiende aandacht volg ik in de rubriek 'Feiten en Beschouwingen' uwe campagne tegen de communistische drijfverijen in gevangenissen en interneringscentra."

A
VVK
V

Een geïntermeerde lezer schrijft ons: Met steeds groeiende aandacht volg ik in de rubriek 'Feiten en Bewijzen' uwe campagne tegen de communistische drevenrijen in gevangenis en interneringscentra. man urenlang in een cel opgesloten blijft. Eerst wordt gehouden, bij voorkeur op C.V.F. en de geestelijken die 'van de wijzen te verachten hebben, alleen de communisten zullen het doen', en dan begint het:

De sleutelscène

Is dat toeval, die brief van Johan Mattheus, en zijn de vergelijkingen vergezocht? Helemaal niet, want verderop in het verhaal wordt de sleutel tot de oplossing gegeven, die de laatste twijfelaars op het juiste spoor zet.

De scène met de vuurwagen is immers een letterlijke verwijzing met naam en toenaam. In de bestuurder van de wagen, de genaamde Bertus De Haze, kan de lezer makkelijk Bert d' Haese herkennen. Hij is op dat moment de belangrijkste politieke journalist bij *De Standaard* en voert in zijn artikels een polemiek tegen de misvattingen en onrechtvaardigheden van de repressie. Eigenlijk bepaalt Bert d'Haese in die jaren grotendeels de politieke richting van *De Standaard*.

En in welke rubriek verschijnen zijn artikels? Inderdaad, in de rubriek "Feiten en beschouwingen"...

gecensureerde versie

originale versie

De censurering in de latere albumuitgaven toont dat de termen *redeloze magistraten*, *onschuldigen*, *Bertus de haze* en *trein* geschrapt werden. Zo is meteen bewezen dat in dit verhaal een vergelijking gemaakt wordt tussen de onschuldige slachtoffers die vervolgd werden als Bokkenrijders uit 1743 en de slachtoffers van de repressie 200 jaar later. De *lichtvaardige magistraten* en *dwaze rechters* (zie eerder) zijn blijkbaar over het hoofd gezien.

Bertus vervoert "onschuldigen tot stichting ende waarschuwing voor de lichtzinnige magistraten" (pag. 40, strook 154). Wiske antwoordt (zelfde strook): "Met één wagentje? Maar jongen toch, vandaag de dag zoudt ge beter met een trein komen!". Met andere woorden: het aantal onschuldigen dat eind jaren veertig in verband gebracht wordt met collaboratie is zo groot dat het vuurkarretje van Bertus De Haze te klein zou zijn.

gecensureerde versie

Werkloze journalisten contra koureurs

Wat verder in het verhaal ontmoet Thys een werkloze journalist "Kultuur en zo" (pag. 51, stook 197). Hij stelt een slachtoffer van de repressie voor. De collaboratiekranten zijn immers opgedoekt. Journalisten die voor zo'n krant gewerkt hebben, raken na de oorlog nergens anders aan een job, ook al hadden ze slechts voor de cultuuredactie gewerkt, en schreven ze niet over politiek.

Thys doet ook nog een -op het eerste gezicht- vreemde uitspraak in dezelfde strook: "...tracht liever koureur te worden!". Hiermee doelt hij op de sportlui in het algemeen en zeker de wielrenners. Bekende renners in de oorlogsjaren waren o.a. Marcel Kint, Briek Schotte en Rik Van Steenbergen. Tijdens de oorlog eiste de bezetter dat alle feestelijkheden zouden hervat worden. Het leven moest

Bert d'Haese

immers zo gewoon mogelijk doorgaan, en sportwedstrijden werden veel gebruikt voor propaganda. Voor de gewone man waren die wedstrijden trouwens de enige vorm van ontspanning. Zoals gebruikelijk was (en ook nu nog is), werden de "wielerploegen" ook wel gesponsord door kranten. Tijdens de oorlog waren dat natuurlijk *collaborerende* kranten. Zo reden de "koureurs" van de ploeg *Botecchia* bijvoorbeeld rond met een shirt van *Volk en Staat*. De renners kregen ook een speciale Ausweis, waarmee ze konden gaan en staan waar ze wilden, zelfs naar Frankrijk reizen. Na de oorlog ontstond bijgevolg de absurde situatie dat de sportverslaggevers die in de krant over de "koers" geschreven hadden, gebrandmerkt werden als collaborateurs, terwijl de wielrenners natuurlijk absoluut nationale helden waren.

Nogmaals Bert d'Haese?

Het ontraadselen van de identiteit van het mannetje met de zwarte hoed heeft ons het langst beziggehouden, en we zijn er nog niet helemaal uit. Opvallend is dat het geen typisch Vandersteen-ventje is. We kunnen het gezicht niet onderscheiden, want het gaat schuil onder de hoed of achter de handen. Het is dus duidelijk een figuurtje dat ingewijden -krantenlezers?, andere journalisten? - moeten herkennen aan zijn gestalte en aan zijn bijzondere hoed. We denken dat we het meeste kans maken door deze karikatuur te vergelijken met een getekend portret van Bert d'Haese. Het feit dat hij -als illustratie bij een biografisch stuk- afgebeeld wordt met een zwarte hoed kan er op wijzen dat die "onafscheidelijk" met zijn verschijning verbonden was. De gelijkenis tussen beide hoeden, witte

band, slappe rand is in ieder geval treffend, en het zou logisch zijn omdat hiermee de verwijzing compleet is. Merk op dat Bert d'Haese ook een baard(je) heeft, zoals Bertus Den Haze, de vuurgeest, zij het korter.

De toekomst tegemoet

Het einde (pag. 56) vat samen hoe volgens de auteur van dit verhaal de repressie in werkelijkheid zou moeten aangepakt worden: Thys heeft berouw en zijn zonden worden hem vergeven, zodat hij uiteindelijk toch in de hemel zal komen. Lambik (lees: de nazaten van de collaborateurs) kan met een gerust hart en zonder bezwarende *erfenis* de toekomst tegemoet zien. Thys voegt er op dezelfde pagina nog een duidelijke vingerwijzing aan toe: "indien de beproevingen van het leven u verplichten bankier, dokter, dagbladbestuurder, minister, uitgever of een ander bekoorlijk ambt te bekleden ... gedenk... gestolen goed gedijs niet". Hiermee wordt waarschijnlijk verwezen naar de kopstukken van de collaboratie, die tijdig gevlucht zijn, en naar de *economische collaboratie*, die ongemoeid gelaten is. Bankiers en industriëlen die grof geld verdiend hebben door de handel met Duitsland, kunnen de vruchten van deze transacties na de oorlog rustig plukken, "want een heropleving van de economie is broodnodig voor het land". Over kleine garnalen, zoals uitgevers of journalisten, wordt daarentegen streng geoordeeld, terwijl de straf toch voor iedereen gelijk zou moeten zijn.

Het historische feit dat aan het hoofd van de bokkenrijders vooraanstaanden stonden (burgemeesters, notarissen, dokters,...) maakt de parallel tussen bokkenrijders en collaborateurs nog groter.

Tenslotte is het lied dat Lambik, Suske en Wiske en Sidonie op het einde zingen, veelbetekenend: *"Wij rusten niet uit, want wij moeten vooruit, daar de toekomst aan ons behoort"*. Het is een duidelijke boodschap: "we moeten niet blijven stilstaan bij wat gebeurd is, laat ons deze zwarte bladzijde omdraaien, de toekomst is belangrijker dan het verleden".

Het pamflet

De Bokkerijder bevat dus niet slechts verwijzingen, het verhaal is eigenlijk helemaal een pamflet tegen de repressie van o.a. uitgevers en journalisten. Op meesterlijke wijze wordt de actualiteit verweven met gruwelijke historische feiten en enkele volkslegenden. De vergelijking tussen Bokkenrijders en collaborateurs is echter niet zonder meer aan Vandersteen toe te schrijven. We stellen vast dat tussen 1944 en 1949 minstens vijf boeken en/of romans aan de Bokkenrijders gewijd werden. Op vijf jaar tijd verscheen dus plots evenveel Bokkenrijdersliteratuur als in de periode tussen 1900 en 1940! Vanwaar die onverwachte belangstelling?

We lezen het antwoord in 1915 -in tempore non suspecto- bij J. Melchior: *"Men zegt en schrijft dat er Bokkerijders onschuldig vervolgd, gepijnigd en zeker veel te hard gestraft werden, ... dat er dwalingen begaan zijn bij de vervolgingen en bestraffingen..."*. (zie voetnoot 12, pag. 8).

Tegen de repressie schrijven eind jaren veertig was gevaarlijk, maar de Bokkenrijders, dat was toch geschiedenis? Vandaar dat schrijvers en journalisten net na WOII de parallel trokken tussen de rechtszaken tegen de collaborateurs en de bestraffing van onschuldigen die onterecht veroordeeld werden als Bokkenrijder. Het feit dat deze vergelijking populair werd in de pers en literatuur van net na de oorlog betekent ook dat Vandersteens' Bokkenrijdersstrip niet onopgemerkt kon voorbijgaan. Tegen het einde van de jaren veertig was een verhaal over de Bokkenrijders immers méér dan een bedekte toespeling op de repressie geworden, het was al bijna een cliché.

De krant of het album?

Vandersteen ging dus iets te ver in zijn ijver om de lezers van zijn krant te verwennen.

Natuurlijk kwam de stijging van de verkoopcijfers van de krant op de eerste plaats. Zonder krant geen strip en dus geen albums. De krantenuitgever en collega's terwille zijn

met een onderwerp waarvan de krantenlezers smullen, is één ding, een consequente albumreeks uitbouwen is echter iets anders. Die albums wilde Vandersteen immers verkopen in heel het land, en niet alleen aan het publiek van *De Standaard*. Vandersteen wou in geen geval dat zijn succesvolle stripreeks in een polemiek zou verwickeld raken, die de verkoopcijfers van de albums negatief zou kunnen beïnvloeden, en heeft de alumpublicatie in de ijskast gestopt. In andere verhalen, zoals het voorgaande *Prinses Zagemeel*, volstond het enkele tekstfragmenten weg te gommen en te vervangen om een onschuldige amusementsstrip over te houden. Dit kon niet bij *De Bokkerijder*. Het thema "repressie, schuld en boete" zit immers onlosmakelijk verweven in het verhaal en de plot. De lezers uit de jaren veertig zullen die thematiek veel beter herkend hebben dan wij. Nu waren de lezers van *De Standaard* wel te zoeken in rechtse, ja zelfs collaboratiemiddens, maar we mogen niet vergeten dat aan de andere kant van de politieke weegschaal op dat moment groeperingen letterlijk om het bloed van de collaborateurs riepen. Iedereen die van ver of nabij met de bezetter te maken had, moest eraan geloven. Wie dan echt zoekt kan zelfs vage verwijzingen anders gaan interpreteren. De interpretatie hangt helemaal af van het standpunt van de lezer.

Zo is er de uitspraak van Tante Sidonie (strook 48, zie pag. 13): *"Lambik is misschien niet slim maar heeft een goed hart. Men vraagt zijn hulp en hij gaat... zonder er bij te denken!"*. De tekstballon is storend groot en de uitspraak kan makkelijk begrepen worden als de verdediging van een naïeve Oostfrontstrijder die opstaat om tegen het goddeloze communisme te strijden...

De censuur

De Koningskwesitie verdrong geleidelijk de repressie uit de pers en de brandende actualiteit en in 1956 werd het album tenslotte uitgebracht met censurering van de meest frappante passages in de tekst. Ook toen verscheen slechts één druk, zeer ongewoon voor een *Suske en Wiske*, en pas in de jaren zeventig werd het gecensureerde verhaal opnieuw opgenomen in de Rode Reeks. Het is deze laatste versie die we nu terugvinden in de Limburgse editie *De Bokkerieijers*.

(Wordt vervolgd)

DORIS DOBBEL compleet

Voor het eerst alle 680 afleveringen in een collectie van 12 albums.

formaat 35 X 25 cm, slappe kaft, W/Z binnenwerk. Marc Sleen maakte voor de gelegenheid een 4-kleuren cover die bij alle albums gebruikt zal worden.

Geplande verschijningsdatum : Uitgesteld tot midden 1998

Oplage : ong. 350 ex. exemplaren.

Alle boeken zullen samen verschijnen en gaan (12 X 600 bf =) 7200 BF. kosten. Zij die vooraf inschrijven (en 1000 fr voorschot betalen!) zullen vermeld worden in de lijst van de voorintekenaars in het laatste boek van de reeks en krijgen de luxe cassette waar alle boeken mooi inpassen er gratis bovenop (waarde 1200 bf.).

Wie zich wil inschrijven kan dit doendoor een brief op te sturen met duidelijk geschreven naam, voornaam en adres. En door 1000 bf te storten op rek. num. 380-0084144-19 op naam van Peter Bonte. U kunt ook een gekruiste check op naam meesturen (op eigen risico). Er kan nog ingeschreven worden tot ong. eind December.

De boeken moeten afgehaald worden op een van de stripbeurzen die wij zullen aandoen of in de winkel op onderstaande openingsuren of na afspraak.

Als de boeken klaar zijn zullen alle inschrijvers nogmaals persoonlijk gewaarschuwd worden.

BONTE

Tweedehands strips, boeken en cd's

Heidelbergstraat 5

8200 St. Michiels Brugge

open : di - do : 13 tot 19 u

vrijdag : 13 tot 21 u

zat. : 10 tot 12 / 13 tot 19 u

gesloten Zon- en Maandag

tel. : 050 / 39.29.81 (8-20 u)

050 / 39.04.85 (prive)

fax : 050 / 38.35.78

Losse originele pagina's

Craenhals	Pom en Teddy	12.000
Piroton	Michel en dick	1.500
Piroton	Jess Long	2.500
Funcken	doc Silver	1.500
Funcken	Witte Ruiter	3.500
Franz	Hannah	5.000
Franz	Thomas Noland	3.000
Franz	Lester Cocney	3.500
Remacle	Zwartbaard	3.500
Bob De Moor	Snoe en Snolleke	5.000
Reding	Jary	1.700

STRIPWINKEL

GITSCHOTELLEI 88

2600 BERCHEM

Tel : 03/236.25.40

Open : Ma-do 12u-18u

Vrij 12u-19u

Za 10u-18u

NIEUW PROJECT VANAF OKTOBER!

SPAARAKTIE GENUM. EN GESIG.

KLEURENLITHO'S

FORMAAT 40 x 50 - OPLAGE 200 EX.

NR 1 : HERMANN (JEREMIAH)

ONTVANG JE GRAAG BERICHT VAN ELKE SIGNEERAKTIE OF
UITGAVEN VAN "STRIPWINKEL ALEX", BEL ONS JE GEGEVENS
DOOR OF KOM EENS LANGS. TOT DAN !

Het Besloten Land
trading cards

verzamel ze!

Wijke ten voor aan de
deurposten

SPECIAL 3

Strips · Comics · Cool Media ·
Parijsstraat 16 · LEUVEN · 016/22.58.40

ADVERTENTIES

Voor een goed begrip...

Advertenties, meegedrukt in het magazine of
bijgevoegd als losse folder, vallen volledig onder de
verantwoordelijkheid van de adverteerder.

Brabant Strip vzw is niet betrokken bij eventuele
uitgaven of acties die erin aangekondigd worden,
tenzij uitdrukkelijk vermeld.

Koffie Klets

Gezonde roddels over
randverschijnselen,
nieuwe uitgaven,
luxetoestanden,
enz...

door
Yag Millew

Bij het aanbreken van het nieuwe schooljaar konden we ons weer eens overtuigen van het uitmelken van stripfiguren voor commerciële doeleinden. Pennenzakken en boekentassen bedrukt met Samson en Gert en Jommeke, brooddozen gesierd met Suske en Wiske vlogen ons om de oren. Wie wil, vult het lijstje maar zelf aan.

Wilde weldoener Ronny Matton (Talent) gaat proberen een deel van het Dargaud-fonds te brengen in Nederlandse vertaling. Veel van dit fonds verschijnt alleen in de Franse taal. Verder werden de bestaande contracten verlengd met Soleil Editions en Delcourt.

Signeerprogramma Boekenbeurs Antwerpen 1997

Het is weer boekenbeurs, en dat is altijd een bezoek waard. Er zijn ook wel eens beurskoopjes te doen. Precieze informatie, wie signeert aan welke stand, vind je ter plaatse.

zat. 1/11	14-16u. DELABY, DI SANO, BUGS BUNNY 16-18u. LINTHOUT + URBANUS, MERHO, BOSSCHAERT
zon 2/11	14-16u. ED VAN SCHUYLENBURG, KAMAGURKA, LEO, WIROJA'S 16-18u. HEC LEEMANS, JEFF BROECKX
woe 5/11	14-18u. STEVEN DUPRÉ
don 6/11	18-22u. MARC SLEEN en DIRK STALLAERT
zat 8/11	14-16u. PAUL GEERTS, BIDDELOO, BROECKX 16-18u. GURCEL, GERRIT DE JAGER, BUGS BUNNY
zat 9/11	14-16u. BOSSCHAERT, PAUL GEERTS, WIROJA'S 16-18u. MERHO, HEC LEEMANS
maa 10/11	16-18u. LINTHOUT + URBANUS
din 11/11	14-16u. ED VAN SCHUYLENBURG, FERRY, BROECKX 16-18u. STERNE, BENOIT ROELS, GODI-ZIDROU

Uitgeverij Negende Kunst Gent laat de Thomas Pipsen snel achter elkaar verschijnen. Deel drie, *De Micro-machine* verscheen op 1000 exemplaren voor de prijs van 299 fr per album.

Bezige bij Urbanus begeeft zich weer op het strippad. Samen met al even bezige Jan Bosschaert (Sam) brengt hij een realistisch verhaal dat zich afspeelt in de showwereld. Het verhaal *De Geverniste Vernepelingskes* krijgt een voorpublicatie in De Nieuwe Panorama.

Raar maar waar. De in 1988 uitgegeven luxe Bessy-strip op 750 exemplaren, *Water*, dook in de maand juli op in verschillende stripwinkels en op stripbeurzen. Jarenlang onvindbaar, nu bijna te grabbel. Wie weet hier het fijne van?

De Vlaamse krant *De Morgen* startte op zaterdag 16/8/97 de exclusieve voorpublicatie van het nieuwste XIII verhaal, *Het Vonnis*. Ter gelegenheid hiervan kreeg men als gratis toemaatje bij de krant album 1, *Zwarte Vrijdag* in soft-soft-cover uitvoering. Dertien blijkt niet voor iedereen ongeluk te brengen.

Uitgeverij De Drie Mannetjes (Vegelingsoord 180, 3079 KP Rotterdam) brengt een exclusief en gelimiteerd Fanny-beeldje op de markt. Het betreft een éénmalige uitgave op 135 exemplaren. Het beeldje is van de hand van de Parijse beeldhouwer Stephan Saint-Emett. Adviesprijs -even slikken- 9500 fr.

Het kon niet uitblijven, deze hulde had reeds eerder moeten plaatsvinden, op de hoek van de Anderlechtsesteenweg en de Vestjestraat prijkt nu de cover van het album: *Het Gele Teken* van Edgard P Jacobs. Tevens mocht tekenaar Dany met Roze Bottel een muur sieren, en in de toekomst verschijnt Isabel van Will in de Anneessenswijk. Voor meer inlichtingen: BCB, Zandstraat 20 Brussel, tel: 02/219 19 80.

Lokje, de vrolijke kleuter met de rondzwaaiende hamer is reeds aan zijn negende album toe (Dupuis). Om dit te vieren werd een opblaasbare hamer bij het album verpakt. Leuk en minder gevaarlijk dan duimen pletten.

Uitgeverij Dupuis stuurt voor het verschijnen van bepaalde nieuwe albums in de serie *Vrije Vlucht* en *Vrolijke Vlucht* aan iedere striphandelaar een map bevattende de voorplaat

van het album plus meerdere katerns van het verhaal . Dit om de handelaar een beeld van het nieuwe verhaal te brengen zodanig dat hij zijn bestelling hierop kan baseren . De handelaar beslist dus in feite of het album een top of flop wordt .

In 1998 worden de Smurfen, een creatie van Peyo 40 jaar . Niet alleen als strip zijn ze succesvol ,ook op cd doen ze het goed, op drie jaar tijd gingen er niet minder dan acht miljoen cd's gevuld met smurfenliedjes over de toonbank in Europa. Begrijp wie kan .

Dupuis denkt weer aan de eindjaarscadeautjes en bedenkt ons ook dit jaar met gratis albums. In 1995 kregen we *Jeremiah 1*, *Largo Winch 1* en *Jessica Blandy 1* gratis bij aankoop van het nieuwste album. Dit jaar wordt operatie "1 + 1" herhaald voor 6 reeksen volgens hetzelfde principe : 180fr. uitgeven voor het nieuwe album van *Luka*, *Jerome K. Jerome*, *Soda*, *Het dagboek van een bos*, *Kogaratsu* of *Theodoor Cleysters*, en je krijgt er gratis een album bij. Als kenningsmakingsaanbod voor een reeks kan dit natuurlijk tellen.

We vernemen zopas dat Kobe de Koe in Breda de Stripschapsprijs won voor *het beste buitenlandse album 1997*. De fans kunnen dit alleen maar toejuichen. We besteden volgend jaar zeker meer aandacht aan deze originele strip van Johan de Moor en Stephen Desberg.

Gerrit de Jager, o.a. bekend van *De Familie doorzon*, *Roel en zijn beestenboel*, heeft weer een serietje bij . Sneek noemt zijn nieuwste album. Doldwaze soms wat melige grappen over de Nederlandse ringslang. Ring , ring gaat de telefoon nu al weer. Uitgeverij Big Balloon, 240 fr ;

Er gaat geen maand voorbij of Talent is weer van de partij. Mitton, bekend van *De Barbaren* en *Vae Victis*, brengt nu *De Schipbreukelingen*. Naar goede gewoonte doorspekt met de nodige dosis sex en geweld. sc 260 fr . Nash 1, *Ochtendster*, brengt het leven van een huurdoder in het jaar 2047 , geen prettig vooruitzicht zo te lezen . Troll 1, *De deserteurs*, of hoe een trol zwanger wordt van een kwelgeest ; Hilarisch , onwaarschijnlijk verhaal .

Met dit nieuws zijn we wat laat, maar het Nerojubileumjaar is nog steeds niet voorbij. In het voorjaar kregen we Old Timer Magazine nr. 86 in de bus (maart-april '97), met op de cover de Porsche van Marc Sleen. Geheel in de stijl van het magazine komen de wagens van Marc Sleen zelf aan bod én de karretjes of sleeën die in de Nerostrip opduiken. Een origineel artikel plus interview met Marc Sleen, door Wilfried Geerts. Info : (B) 059/70.28.14, (NI) 0032-59-702814.

De vijftigste verjaardag van Buck Danny wordt gevierd in mineur. Door gekibbel van de erfgenamen gaat de Buck Danny-tentoonstelling in het BCB te Brussel niet door. Charles Dierickx, artistiek directeur wil het in beslag nemen van originele platen en schetsen van derden niet riskeren.

Alles draait om Philippe Charlier, zoon van scenarist Jean-Michel Charlier, en Georges Troisfontaines die beweert dat hij de schepper is van Buck Danny . Een unieke kans op tentoonstellen gaat hiermee verloren want het museum is trouwens al volgeboekt tot 2001 . Jammer .

De vrijgekomen ruimte werd onmiddellijk opgevuld. De Nero-tentoonstelling die oorspronkelijk alleen boven een plaatsje kreeg, werd nu uitgespreid over de hele tentoonstellingsruimte. Ook een unieke kans om eens zoveel Nero-originelen, waarvan heel wat uit privécollecties, te bewonderen.

Nero blijft in het nieuws, want de Koninklijke Munt van België stelde een nieuwe medaille voor in de reeks rond Belgische stripfiguren. Na Suske en Wiske en Lucky Luke is Nero de derde in de reeks. Ook nu is er weer een mooi verzorgde en rijk geïllustreerde verpakingsfolder die het geheel erg aantrekkelijk maakt voor de stripliefhebber. Verkrijgbaar bij de Koninklijke Munt of bij het plaatselijk bankkantoor.

Voor een echte Brusselse wafel, naar wens in een gesigneerd Nero-album gerold, kan je terecht op de Antwerpse Boekenbeurs op donderdag 6 november. Vlaanderens *dynamic duo*, Marc Sleen en Dirk Stallaert, de tijdeloze tandem, signeert dan in zaal 4, stand 408 ABC. Vanwege de verwachte toeloop van fans blijft de Boekenbeurs die avond open tot 22 uur.

Goed nieuws voor liefhebber van kwaliteitsstrips : Mick Mac Adam is back. Vzw Arcadia geeft *De vijf spiegels* een verhaal dat nog nooit in album verscheen, uit in zwart-wit. We herinneren ons nog hoe we indertijd uitkeken naar de wekelijkse aflevering van Mick Mac in Robbedoes, toen tekenaar André Benn (nu bekend van Woogee) nog erg jong was, en Stephen Desberg (hoeven we niet meer voor te stellen) aan de weg timmerde. De gewone uitgave op 450ex. gaat 395fr. kosten en je hebt een genummerde en gesigneerde luxe op 50 ex. mét zeefdruk en stofwikkel voor 1595fr. Info 015/75.64.15 's avonds of 02/513.14.86 overdag.

In Nederland hebben enkele Kuifjesfans een catalogus uitgegeven met de drukbeschrijvingen van de zogenaamde "linnenruggen". Dit is de tweede reeks Kuifje-albums, die in het Nederlands uitgegeven werd met slappe kaft en linnen rug vanaf het begin van de jaren '60, omdat naar het schijnt de prijs van de gekartonnerde albums te hoog lag voor de Nederlandstalige stripliefhebber. Soit. Voor de verzamelaar is dit wel een boeiend onderwerp geworden, omdat de eerste druk herkennen van deze reeks zo mogelijk nog ingewikkelder is dan die van de eerste reeks. Jan A. Boer en Nico Stalenburg goten het allemaal in een origineel boekje, dat weliswaar nog niet perfect is (welke catalogus is dat ooit wel?), want tijdens de beurs in Breda konden we hun al een eerste druk-exemplaar voorleggen dat niet beschreven stond. Niettemin is het overzicht zéér handig en een aanrader voor de liefhebber. Info : (0031)-(0)-182-536499 of (0031)-(0)-38-4656770.

De Kuifjesfans vragen zich misschien af waarom in die catalogus, buiten de afbeelding van de achterkaften, geen illustraties staan? En misschien ook waarom wij, in vergelijking met vroeger, zo weinig aandacht schenken aan de oude padvinder? Het antwoord is zeer eenvoudig : de beheerders van de nalatenschap van Hergé, Moulinsart (weduwe Fanny en echtgenoot Rodwell) vragen belachelijke, astronomische bedragen voor het gebruik van de kleinste afbeelding uit het oeuvre van Hergé. Er is al protest geweest van erkende *Tintinologen*, maar het mag niet baten. We lazen in *Zozolala* dat het franstalige stripinformatieblad *Auracan* bij een artikel over Jacques Martin afbeeldingen wilde plaatsen van Hergé, en pats! Prompt kregen ze een factuur van meer dan 7.000fr. in de bus. Iedereen begrijpt dat dit voor een amateurblad als het onze niet haalbaar is, dus... dan maar geen Kuifje.

Of het moet natuurlijk over Kuifje en geld gaan, maar dan véél geld, zoals op de veiling bij Drouot zal rollen op 29 november. Ingezet wordt o.a. een originele tekening voor een puzzel van De Zonnetempel uit 1950 (schatting : 1 miljoen fr...). Onze kleinkinderen zullen later vragen : *Kuifje, opa, was dàt die man van dat feuilleton, de man van zes miljoen? Maar hoe zag hij er eigenlijk uit?*

En ja, onze goede vrienden uit het Noorden hébben toch wat met lijstjes en catalogussen. Zoveel orde en catalogeringsdrang, dat verdient dan ook aanmoediging. Zo waren we blij verrast met de eerste uitgave van De Link, een reeksje rond Suske en Wiske-curiosa dat als romantische titel *De Sterrenplukkers* meekreeg. Op overzichtelijke wijze worden in één deeltje alle Suske en Wiske puzzels voorgesteld, en als welkomstgeschenk krijg

Michel Vaillant

Jean Graton

PRÉ-GRILLE

DE STERREN-PLUKKERS

★ SUSKE & WISKE PUZZELCATALOGUS ★

DE VERZAMEL-LINK

je er de Suske en Wiske stickercatalogus bij. Het geheel is zeer verzorgd uitgegeven, en echt gemaakt door de fans, voor de fans. Een aanrader. Neem dus contact op met De Verzamel-Link, via Marcel Mallant, De Wiek 5, 2265 VK Leidschendam (NL)
fax : (0031)-(0)70-3277386.

Om de tocht van het schip de *Belgica* naar de Zuidpool te herdenken verscheen op 22/9/97 een postzegel ontworpen door tekenaar Francois Schuiten, die de *Belgica* voorstelt, vastgevroren in het pakij. Postwaarde 16 fr .

Nog meer postzegelnieuws : we meldten al dat het B.C.B. op vraag van de Post vanaf nu per jaar wel twee "postzegelstripboekjes" gaat uitgeven. Dit jaar verschijnt nog een deeltje rond Michel Vaillant, met de ronkende titel PRE-GRID. Dat staat niet in Van Dale, maar we begrepen dat het de is vertaling van het Franse pre-grillé, en het zou dus een term uit het racewezen moeten zijn. Meer duidelijkheid is welkom. De cover is weinig bijzonders, maar -en nu krijgen we de fans tegen- dat geldt natuurlijk al een tijdje voor de albums van Graton.

Een nieuwe stripbeurs in de toch al overvolle jaarkalender gooien, het is in vele gevallen een gok. De organisatoren van de Mechelse stripbeurs (vzw De Toren, alias Christian Duyckaerts&co.) slaagden mits een doorgedreven reclamecampagne in het opzet en lokten meer dan 1.000 bezoekers naar Mechelen. Het toch al prangende parkeerprobleem in de stad van de Maneblussers was die dag extra groot, maar eens binnen kon je genieten van een kleine doch fijne tentoonstelling van zeldzame Kuifje-curiosa. We hoorden daarover heel wat complimenten van leden.

Op diezelfde beurs waren ook de "litho's" van Marc Sleen verkrijgbaar waarvoor eerder dit jaar kon ingetekend worden, namelijk De Toren en Beo de Verschrikkelijke. Professioneel verpakt werden deze items overhandigd aan de gegadigden. Vooral de reproductie van *De Toren* vonden we zelf een geslaagd initiatief. De echte Sleenfans konden zich zo dit schilderij uit de jaren zestig aanschaffen. Vreemd waren de nieuwe kleuren van "Beo". Dirk Vermeire, die de produktie verzorgde, vertelde ons dat de originele kleuren van de covertekening op het grote formaat niet zouden passen en flets zouden overkomen. Daarom heeft hij zelf andere kleuren gekozen. Hiermee weten we dat ook weer.

We gingen dit jaar ook naar de Stripedagen in Breda en keerden tevreden terug. De tijden dat we met een flinke migraine de donkere krocht verlieten die vroeger doorging voor ruilbeurs, is eindelijk voorbij. Onze klachten bij Amnesty International hebben blijkbaar vruchten afgeworpen. De herinrichting van de Stripedagen in het Turfschip is echt een verbetering geweest, en er is nu licht en lucht voor iedereen. Ook als de Stripedagen in de toekomst naar een andere locatie zouden uitwijken, hopen we dat hetzelfde respect voor de mensenrechten zal gehandhaafd blijven. Het jarige Stripschap (30!) deelde ook cadeautjes uit. De leden kregen een mooi overzichtsboek, met coverillustratie van Henk Kuijpers, en wie Stripschrift-abonnee werd, kreeg gratis een exclusieve strip van Peter van Straaten en Yvan Delporte. Maar over dat alles meer een volgende keer.

Nieuw:

Jozef Peeters:

Jean Ray/John Flanders en het stripverhaal

een overzicht van stripverhalen naar het werk
van de auteur

nota's in de marge: over de auteur in strips,
navolgers, projecten, e.a.

met talrijke afbeeldingen van oorspronkelijke
scenario's.

62 pag. - A4-formaat - gelijmd - beperkte en
genummerde oplage.

300 BEF (+ 50 BEF voor portkosten)

betaling: rekening 736-4014179-92

Nederland: eurocheque (in BEF).

Een uitgave Lobergen
Lobergenbos 27
3010 Kessel-Lo.

STRIPBEURS

zondag
16 november
1997

Ferry (o.v.)
R. Ravijts
S. Dupré
P. VanOppen
komen
handtekenen

Info : (02) 252 21 68

zaal STAR
Nowlet De Brauwerstraat
VILVOORDE

120 m
tafels
vanaf 10 u.

Verschijselen

Voor ons deskundig verklaard door

- Willem -

Ster van de woestijn

Vermoedelijk dachten tekenaar en scenarist de verkoop van dit album wat te bevorderen. Eén der populairste filmacteurs, Sean Connery, prijkt op de cover, alleen zijn handtekening ontbreekt. Het verhaal leest als een trein, gesitueerd als western omstreeks de periode dat het westen zich begon te ontsluiten, dorpen als paddestoelen de grond uitrezen en kleine en grote boeven probeerden de wet naar hun hand te zetten. Het grote voordeel van dit verhaal is dat de twee boekdelen te samen uitgegeven werden, wat het lezen alleen maar bevordert. Schrijver en scenarist hebben alleen aandacht voor het verhaal. Bij lezing wordt je niet afgeleid door uitgewerkte decors of nevenfiguren, de teksten worden tot het minimum beperkt. Het is een hard verhaal, moord en doodslag, bloed en geweld vullen de pagina's. We volgen de hoofdfiguur op zoek naar de moordenaars van zijn vrouw en dochter, een figuur ontwricht in de normale beslommingen van zijn leven. Van brave pantoffelheld door omstandigheden buiten zijn wil, uitgroeïend tot een vastberaden iemand die weet wat hij wil. Ook nog een pluim voor de speciale inkleuring die de sfeer van het verhaal extra accentueert.

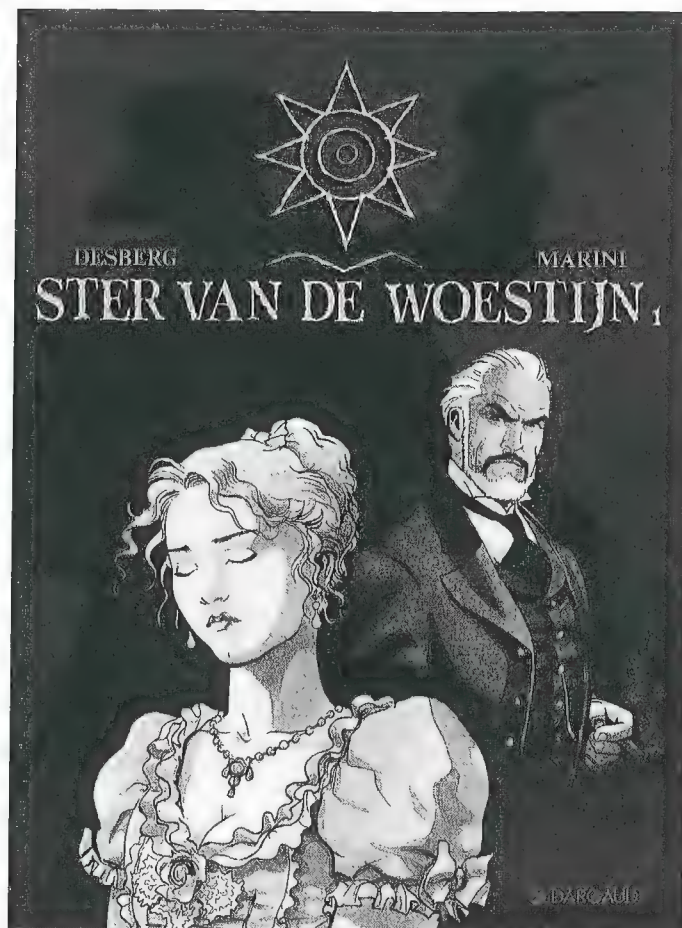
Ster van de woestijn 1 & 2

Desberg & Marini

Dargaud, hc 395 per deel.

Sprinkhaan

Drie jaar zijn reeds vergleden na album twee van de serie Sprinkhaan. Uitgeverij Glénat kennende, durven ze een uitgebrachte reeks wel eens abrupt afbreken zodat het Nederlandstalige publiek op zijn striphonger blijft zitten. Wie schetst mijn verbazing? Twéé albums, tegelijk uitgebracht, besluiten de Sprinkhaan-cyclus. Even het geheugen opfrissen over deze schitterend in beeld gebrachte strip. Remi, in de volksmond Sprinkhaan genoemd omwille van zijn kleine gestalte, ziet eruit als een 10-jarig joch. In werkelijkheid is hij 19 jaar. Als ooggetuige van de brute verkrachting van zijn moeder weigert hij nog langer te groeien. Hij is de verschoppeling van het dorp. Wanneer hij verliefd wordt op Toinette zou hij verder willen groeien doch de haat verkilt zijn ziel. Wanneer hij op zekere dag een rat als vriend neemt, gaan de poppen pas goed aan het dansen. De rat bezit namelijk een overdraaglijke kracht. Wanneer zijn ogen oplichten, krijgt Remi de gave om te doden. Een aantal onverwachte doden in het dorp verhitten de gemoederen. Remi neemt ijlings de vlucht en reist mee met een cirkus (dit lezen we in album 2). Een aantal misvormden die hun kunsten vertonen zijn companen in zijn miserabele bestaan. In album 3 vinden we Sprinkhaan terug in een haven. Wanneer

hij vertrekt met een vissersschuit denkt hij zijn verleden uit te kunnen wissen, doch het noodlot achtervolgt hem. Op deze schuit ontmoet hij zijn werkelijke vader en ontdekt hoe de geheime krachten van zijn rat ontstonden. Album 4 toont ons de terugkeer van Sprinkhaan. Hij is gegroeïd en huwt zijn grote liefde Toinette. Doch eerst zal hij nog dreigende, sinistere avonturen beleven. Een strip die begeestert om de poëtische en hartstochtelijke gevoeligheid.

Sprinkhaan : 1. De jongen met de rat 2. De parade van de monsters 3. Wraak 4. De kar van de dood

Jean-Charles Kraehn

Glénat, hc. 525Bfr.

Draken

U kent ze wel, de monsters uit de ridderverhalen, waarin ze bestreden werden door koene onversaagde helden. Waarheid of legende? Het duo Mouclier en Contremarche licht een tipje van de sluier op. Er was eens in het onmetelijke sterrenstelsel een planeet bevolkt met draken. Maar ach en wee, hun planeet doofde langzaam maar zeker uit. Verschillende teams keerden planeten en sterrenregens ondersteboven, op zoek naar een geschikte overlevingsplaneet. Toeval of niet, de aarde bleek uiterst geschikt. Nema en Prome werden aangeduid als afgezanten, beiden werden met een troepje volgelingen gedropt op onze nog groene planeet. Schrokken de aardbewoners dan niet van deze gedrochten? Zoals in elke goede strip wordt hier een mouw aangepast, door magie worden deze engerds omgetoverd tot mooie aardse fotomodellen. Nema en zijn geliefde Evaïa onderwijzen de mensen kunst, filosofie, geneeskunde en wetenschap. Ze bouwen aan de vrede. Ook Prome vertoeft op aarde, doch in zijn hart huist geen vrede, wel oorlog, angst en terreur.

Dat beide partijen met elkaar slaags raken leidt geen twijfel. De machtsstrijd die zich afspeelt in een hypermoderne wereld in een verre toekomst, wordt gespreid over twee

albums. Voor liefhebbers van dit genre een ware aanrader.
Draken :

1 Olympische speeltjes / 2 De maan als mijn getuige
Mouclier & Contremarche
Uitgeverij Talent, sc. 260Bfr.

Dokus

Bij het openslaan van dit album schrik je wel even : geen mooi ogende tekeningen, een beetje een Cromheecke imitatie (Tako Zip & Tom Carbon). Een nieuwe generatie tekenaars is opgestaan. Tekenaars die het niet moeten hebben van fraaie tekeningen, maar wiens talent zich uit in de opbouw van verhaal of gag. Het is een hele kunst vooral als je een welomlijnd onderwerp neemt, zoals in dit geval de school. Hoofdpersoon Dokus is een luie leerling, niets is hem te veel om te spieken, te spijbelen of de leraar om de tuin te leiden. Dat hij toch nog goede resultaten boekt, is te danken aan zijn klasgenote Leonie, de primus van de klas, zijn metgezellin in de schoolbank. Alhoewel ze soms radicale middelen gebruikt om Dokus het spieken te beletten, is dit boter aan de galg. Zijn repertoire is onbeperkt, geen kans laat hij onbenut. Het album bevat een aantal korte gags en een tweetal kortverhalen. Een goede poging om een niet direkt tot de verbeelding sprekend onderwerp te brengen.

Dokus de leerling 1 : De spiekende spieker
Godi & Zidrou
Lombard, sc 170 fr.

De krijgsheren

Dat het met ons aardbewoners nog eens slecht zal aflopen, is te voorzien. Oorlog, angst, droogte, hongersnood, niets blijft ons bespaard. Hoe het verder met ons stervelingen afloopt, kan je lezen en bekijken in het album *De krijgsheren*. Na de oorlog van de wraak zijn de laatste overlevenden samengebracht in het reservaat van Source-Fleurie. Hun vrouwen zijn weinig of in het geheel onvruchtbaar. De mens overleeft, maar in welke toestand. De Keuta's, een kruising tussen slang en mens, zijn de uit het niets opgedoken overheersers. De mensen dansen naar hun pijpen, zijn afhankelijk voor voedsel en sociale voorzieningen. Toch blijft de overlevingsdrang bestaan. Krijger Talian wordt op pad gestuurd om de laatste vruchtbare mens-vrouw op te sporen. Het begin van een onderzoek, mooi in beeld gebracht en niet geheel ontdaan van humor. Of de laatste vruchtbare vrouw snel zal gevonden worden is maar de vraag. Verdere delen zijn immers in voorbereiding.

De Krijgsheren : 1 De burcht van Cormandel
Latil & Pellet
Uitgeverij Talent, sc. 260Bfr.

Valcourt

Deze cyclus die twee albums beslaan, is mooi opgebouwd op een scenario uitstekend geschikt voor de verhalen die verschijnen in *Jasmijn*, *Candlelight* of de *Bouquet Reeks*. Klinkt dit je niet bekend als strip in de oren? Klopt, we spreken hier over literatuur bestemd voor dames. Niets aan de hand natuurlijk maar het is een strip die je meer verwacht bij de Tina-uitgaven, een Nederlandse firma

gespecialiseerd in tienerlectuur. Deze strip bevat meer, is volwassenere opgebouwd en bevat alle ingrediënten voor een goede story. Alexy De Valcourt stamt uit een oude adellijke familie, zijn moeder pleegt zelfmoord wanneer hij vier is, wegens een misstap van haar echtgenoot. Op zijn 25ste verjaardag wordt deze misstap aan Alexy onthult. Zijn vader heeft nog een erfgenaam bij een andere vrouw. Via allerlei omwegen en onbewust van zijn afkomst wordt deze bloedverwant leraar van Alexy's jongere broertje. Intriges, onbeantwoorde liefdes, duels, alles wordt mooi opgebouwd, zonder tranerig of overdreven over te komen. Een verhaal dat uitstekend weergeeft hoe de Franse adel leefde aan het begin van de 19de eeuw.

Valcourt 1 :De smaak van absint / 2 :De zwarte buik van de /hansworst
Lenaerts & Renard
Lombard, sc 199

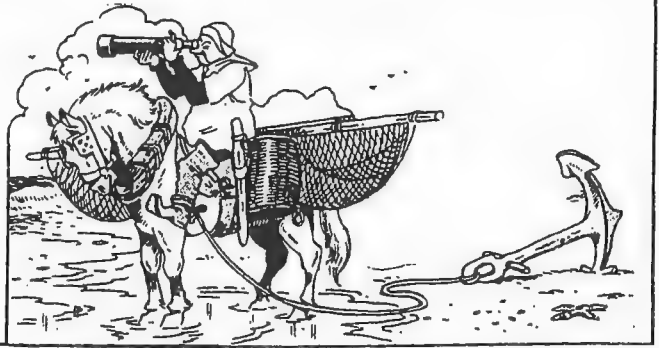
Eva en Adam

Waar ik echt van over m'n nek ga, is de serie *Eva en Adam*. Nochtans zijn scenario en tekeningen niet van de eerste de beste. Bercovici en Gerrit de Jager staan aan de wieg van deze gagreeks. In mijn ogen een doodgeboren kind, maar wie ben ik? Het is al moeilijk een gagreeks op een hoog peil te houden met meerdere figuren, wat vang je dan aan met *Eva en Adam* en de slang in het paradijs? Inderdaad, weinig of niets. Na één album was voor mij de lol al over de top. Album twee hoeft voor mij niet meer. Een aantal melige grappen over dulle koeien, verveling, sport, een parodie op de *Flinstones*. Is dit nu humor? Misschien goed om even een flauwe glimlach te ontlokken aan je opeengeklemd lippen. Toch nog maar een aspro nemen om de opkomende hoofdpijn te onderdrukken.

Eva en Adam 2
Bercovici & de Jager
Big Balloon.

Reclamestrips i n z i c h t !!

Nieuws vanuit uit het hoofdkwartier van de Reclame-stripclub aan de Westkust, waar visser-voorzitter Jean-Pierre Legein een oogje in het zeil houdt. Heelwat strips uit dit artikel zijn op ruilbasis verkrijgbaar. Neem contact op met de Reclamestripclub! Ter Weide 9, 8670 Oostduinkerke. Tel. 058/51.23.02 (NI:) 003258512302

© Standaard Uitgeverij, Antwerpen

Ledennieuws

De Reclamestripclub nu ook op internet!

Over de reclamestripclub mag je allerlei dingen vertellen, maar niet dat ze niet meegaat met haar tijd. Want sinds ongeveer één maand kan je de prachtige site van de club bewonderen. Voor deze site moet je maar op één adres zijn : <http://www.geocities.com/SoHo/Gallery/3536> Indien er over deze site nog vragen ontstaan, kan je er altijd mee terecht op dit adres : lezy.marc@ven051.be. De reacties die we tot nu al gekregen hebben, zijn erg positief. Hopelijk zijn jullie er ook blij mee. The first official homepage of the Reclamestripclub is made by Stefaan Lezy. *Goed idee, jongens!*

Help mee en het wordt nog beter

Onze vorige oproep(en) tot medewerking hadden wel succes. We krijgen regelmatig post van leden die ons nieuwtjes meedelen. Gewoon doorgaan, zouden we zo zeggen. Opgelet : het beste is alle info rechtstreeks naar bovenstaand adres te sturen, dus naar de Reclamestripclub. Ook zijn er al enkele leden die trouw meehelpen de ruilstand te bemannen op diverse beurzen in Vlaanderen en Nederland. We danken in het bijzonder Hugo en Christian. Nu zoeken we nog mensen die concreet willen meewerken aan de artikels, want het wordt erg druk voor de voorzitter. Wie kan bijvoorbeeld het overzicht van de *Reclame-nieuwigheden* helpen verzorgen? Deze rubriek werd met succes gestart dit jaar. Het komt er op aan de nieuwigheden te vermelden in één of twee lijnen, met titel, prijs, datum en uitgeverij, dit in afwachting van een compleet artikel over het onderwerp. **Wie kan, in samenwerking met de voorzitter, deze (korte) rubriek volledig voorbereiden, intypen en leveren op diskette?** Reacties welkom.

Strips

Go Pass

07.1996

Meer dan 50 miljoen Go Pass-reizen in nauwelijks zeven jaar ! Dit werd vorig jaar door de Belgische Spoorwegen gevierd met een bijzondere strip-actie. Van juni tot december was een expo rond het beeldverhaal te zien in vijf stations en in een trein die van september tot en met november elf Belgische stations aandeed. Om de actie te lanceren in Vlaanderen werd in juli 1996 een kleurrijke bijlage van vier pagina's (krantenformaat) toegevoegd aan Het Laatste Nieuws. Dit krantje was eveneens in alle stations te verkrijgen. Op p. 3 staat een strip van Stijn Claes

waarvan hij de tekstballons en de laatste twee vakjes blanco liet. De wedstrijd bestond er in een en ander te voltooien. Als hoofdprijs kreeg de gelukkige winnaar een boekenkast vol strips. *Dat is me pas likkebaarden*, meldt het krantje. De drie stroken van het een-pagina-stripje toont het vertrek van drie kinderen naar zee. Qua tekeningen is het niet veel soeps. Stijn verzorgde tevens de acht overige illustraties in het blad. Waarom de NMBS niet een striptekenaar heeft aangesproken, is ons een raadsel. Met zoveel onkunde zal er nog eens een staking van komen. (FH)

Jommeke, avontuur op Exploria

06.1997

Spacix, bekend van de kaarten bedrukt met figuren welke door middel van een optisch trucje de indruk wekken dat ze bewegen, voerde in juni en juli een campagne bij warenhuis GB. Bij aankoop van verschillende produkten kreeg je een reclamestrip gratis. Er verschenen drie strips, Spacix Stories genoemd : 1. De vloek van Apocalix ; 2. De dag van de drie zonnen ; 3. Jommeke: Avontuur op Exploria. (YM)

Ice Tea

09.1997

Ice Tea, de bekende frisdrank, begeeft zich op het strippad. Bij afgifte van een bierkaartje krijg je een strip over het Atomium. Echt gratis kunnen we deze strip niet noemen : bij afgifte van het bierkaartje moet je tevens twee Atomium-ingangskaarten voor volwassenen aanschaffen. Geldig tot 31/12/97. Bierkaartjes vrij te verkrijgen in één of andere drankgelegenheid. (YM)

De wolf van St.-Pieter 1998

Ter gelegenheid van 550 jaar stadhuis (in 1998) zal binnenkort een strip verschijnen in opdracht van de stad Leuven. De uitgave wordt verzorgd door het Davidsfonds. Het scenario is van Edward De Maesschalck, tekeningen van Ron Van Riet. De luxe-uitgave van het album *De Wolf van St.-Pieter* zal 450fr. kosten. De gewone uitgave zal op 5700 exemplaren verschijnen. (YM)

Curiosa

Cedric

09.1997

Bij de nieuwste Cedric (ex-Stefan) krijg je als bijlage helemaal gratis voor niets een schoolagenda bijgeleverd. Door-spekt met gags en leuke tekeningen. Veilig wegbergen voor je kinderen is aangeraden. Een initiatief van uitgeverij Dupuis. Wie Cedric-schriften wil, zal er voor moeten smullen. Suzy-wafels lanceert een spaarpunten campagne. Vier punten: één schrift, acht punten: twee schriften en tot slot, twaalf punten: vier schriften.

Aanbod geldig tot 31/12/97 of tot zolang de voorraad strekt. (YM)

Een grote uitdaging voor de Smurfen 06-12 1997

In Data News nr. 19 van juni 1997 vonden we een paginagrote advertentie-strip van de Smurfen in kleur voor SAP Software.

Mevrouw Pauwels van SAP Belgium wist ons te vertellen dat deze campagne loopt van juni tot december. Het is de bedoeling dat in die periode maandelijks een nieuwe aflevering van deze strip in kleur verschijnt, die in totaal zeven platen lang zal zijn.

Het Smurfenverhaal werd speciaal gemaakt voor SAP Software en behandelt een probleem van de Smurfen : tovenaars Omnibus is ziek, net nu hij diverse geneesmiddelen moet bereiden en leveren voor de apothekers in de stad. De Smurfen willen helpen, maar staan voor een schijnbaar onoverkomelijk organisatorisch probleem! Al die middeltjes, bestellingen, producten... Het laat zich raden dat de computer de redding zal brengen. Via de strip wil SAP zijn software R/3 voorstellen.

Zowel tekenwerk als teksten zijn zeer verzorgd. Mooi gedaan dus, en zo'n vervolgstrip blijft spannend! De strip wordt opgenomen in diverse bladen, zoals Trends en Data News (het maandblad voor de professionele informaticus). En daar blijft het niet bij. Volgens mevr. Pauwels kan je een serigrafie van elke plaat (in zwart/wit) bestellen op het nummer 02/778.04.71. Bji probeerden het, maar kregen tot nu toe niets toegestuurd. Op het einde van de aktie, dat zal dus ten vroegste in december zijn, wordt ook een flyer uitgegeven, een brochure dus, waarin het hele verhaal staat.

(PV)

Marsupilami 7 1994-1997?

Dit album verscheen als eerste druk bij Big Balloon in 1994 en kreeg als titel mee « Het Goud van Boavista ». Het album werd toen verkocht aan 7.95 fl. Het leuke van onze vondst is dat ons album een

zeefdruk bevat die ingeplakt is en gesigneerd is door Batem. Er werden 500 exemplaren verspreid en de firmanamen Hewlett Packard en CHS (excellence in Distribution) zijn vermeld.

Waarschijnlijk werd dit verspreid in winkels die het Hewlett Packard materiaal verkopen of dit nu in 1994 of in een later jaar is verspreid is ons nog niet meegedeeld.. Het is dus wel degelijk een reklamecuriosa .De auteurs zijn Batem, Yann en de inmiddels overleden Franquin. De 7.95 fl zijn ondertussen wel omgevormd in 795 Belgische frankjes. (PdV)

Bijdragen van JP Legein, Frank Huygens, Peter de Vries, Yag Millew en Patrick Vranken

EEN GROTE UITDAGING VOOR DE SMURFEN

De Knutselsmurf meende dat de informatica de Smurfen zou helpen bij de uitvoering van hun moeilijke taak. Maar het gebrek aan samenwerking tussen de verschillende afdelingen leidt tot een chaos...

Gratis zoekertjes.

Schriftelijk meedelen. Hou er rekening mee dat we afsluiten vòòr de 10de van de maand.

GEZOCHT:

- * **Rik Jottier:** alle info. Hij tekende o.a. *Vet Molletje en de spoken, Oetchipoe in afrika*. Graag copies van zijn volledige verhalen (tegen vergoeding) Sascha Van Laeken 03/774.10.63 (50)
- * **Gekartonneerde strips:** Ragebol 1; Bilal: *Het dorpje dat ging vliegen, Het schip van steen, De onbestaanbare stad* Luc Vranken, 052/30.56.31 (50)
- * **Sjors en Sjimmie weekblad**, 1989 nrs. 3&5; **Suske en Wiske:** U.C.B. (de twee versies); vouwstripje ZIP: *Lambiks geheimzinnige pak*; vouwstripjes PANKY: *Een rare vogel/nachtelijke storing* en *Een spannend boek/Een rare ontmoeting* Christian van Lint, postbus 6370, 4802 HJ Breda (50)
- * **Wrill:** *De zwarte dassen, Bobby reporter, Averbode: Auto-stop, Het spookeiland*, Wietje en Krol: *Jonge Vleugels*. eventueel ruilmateriaal: Kiekeboe 1&2 nieuw Paul de Bont 014/65.73.79 (50)
- * **Kari Lente:** *De weerbollen* (hc.), *De wraak van de uil* (hc.), *De groene mantel*; *Little Lulu Library* (John Stanley): volume 1=3 hc. in kartonnen foedraal, uitg. Another Rainbow; *The Complete E.C. Segar Popeye*: vol.1&2 hc. of sc. (Fantagraphics Books Seattle) Ben Van Dyck, 016/57.10.84 na 19 uur (50)
- * **Bosschaert:** *Icarus* (Albino) Joppe Broeckhoven 03/645.61.51 (50)
- * **Ons Volkske:** jaargangen '70 tot '80, (indien mogelijk voor leengebruik) Bart Lauwerijssens, 015/75.64.15 (50)
- * **Boekje en knipsels van "Het Manneke"** (*Jef Cassiers*); Kopies van *De zwarte van mijnheer de Wit* (Vandersteen) veel ruilmateriaal Walter Lembrechts, 050/41.58.89 na 19uur. (50)
- * **Kiekeboe:** Zwan-poster (50x70cm); signeerkart Koksijde '96; folder *Belangrijk nieuws voor alle Vlaamse stripverkopers*; uitnodiging *De zes sterren* '94; uitnodiging stripdag Bronzen Adhemar '83: stripje van 2 stroken Chris Huybrechts, 03/665.16.82 (50)
- * **Kuifje** wkbl. 49:37 t/m 52, 51:1 t/m 52, 59:38, 61: 1-20-40, 63: 44-51; **Robbedoes** wkbl. 799 t/m 809-862-863-864-873; **KZV** 49: 48; **Wrill** nrs.16-17-18-19-20-21-22-24-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-77-81-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-138-139-140-141-163>; **PumPum** alle jaren met Kresse, Toonder en Dulieu; **Mickey Mag.** nrs. 313-314-325-326-329-359-469>; Alles op het gebied van Paulus de Boskabouter in tijdschriften en damesbladen. (48)
Willem in't Hout, Ketensedijk 27, 2902 LA Capelle aan den IJssel (NL), tel: 010-4517605
- * **Frank de Vliegende Hollander** (Piet Wijn) 1. De koraalduikers van de stille zuidzee (40,-); 2. Het geheim van de Mount Everest (40,-); 3. De verdwenen diamanten (60,-); 4. Gevangenen van het oerwoud (60,-); V8 Safari in de ruimte (Martin Lodewijk) (12,-); Alles graag in nieuwstaat. M.C. De Jongh, (0031)(0)299-673941 (48)
- * **Het plezante cirkus 1,2** en **De vrolijke bengels 1,2** Ruilen kan Patrick Vranken 052/30.50.40.
Bravo losse nummers 7° jg. 5,6,12,13,14,15,23,24,26,27,32,41,42,44,45,46,48,49,50,52; **Ons Volkske** albums 10, 28, 29; **Ohee** 15,34,99; **Robbedoes** nrs.1155,1156,1159,1163,1164,1170,1174,1175,1180,1197,1198,1201,1205,1206,1208,1271,1300,1321,1327,1328,1343,1346,1355,1356,1361,1363,1365,1367,1368,1382,1384,1385,1399,1433,1434,1435,1576. Ruilen kan Patrick Vranken 052/30.50.40.
- * **Bessy-knipsels** uit **Ons Volk:** *De drie pijlen* en *De hinderlaag* (volledige verhalen of kleurenkopies); Franse 1° drukken in goede staat: nrs. 13, 22->25, 27, 30, 35, 39, 40, 51, 52, 56, te ruilen tegen dubbels in het Frans en het Nederlands. Ivo Haine 016/47.22.03 na 18u, niet op donderdag (50)

TE KOOP/RUILEN:

- * **Kiekeboe:** Luxe *Zand erover* met baksteen, boek en architectenplan, eventueel te ruilen tegen andere luxe. John Vannieuwenhove 09/252.17.31 (50)
- * **Suske en Wiske:** uitnodiging + antwoordkaart onthulling standbeeld in Zoo 1979; *Een bij voor jou en mij* (1° druk, geel middenblad, nieuwstaat!); portfolio *Pats* met plaat (Bonte), lage prijs; Pienter&Bibber: *Vakantie in Pandora* (luxe Middelkerke 300ex.), *Susan bij de Knobbegilde* (grote luxe); XII: *Drie zilveren horloges* (grote luxe); XHG-C3 (Vance): luxe Gibraltar 425ex.; *Bloedworst en blauwe bonen* (Carpentier): luxe 200ex.; Kiekeboe *De roze Rolls* (klein boekje); Ben Van Dyck, 016/57.10.84 na 19 uur (50)
- * **Suske en Wiske:** de tekenwedstrijd van de *Vliegende voorwerpen* (KLM); boekje Spoortoerisme '89 met mooie S&W cover; Tardi-luxe (Groensteen), nr. 128/150 (geen prent); Kuifje: 50 jaar kapriolen aan de ketting (kopie persmap + transparant); zelfklevers Kuifje Côte d'Or '84 Chris Huybrechts, 03/665.16.82 (50)
- * **Veel stripalbums** oude druk + reclame uitgaven Suske en Wiske, Knipsels Panda en Tom Poes, Honderden Marvel/Classic (Superman, Spiderman, Conan, Hulk, Fantastic Four, Vergelders, Verdedigers etc.) weekbladen Pep's 1962 t/m 1972, enkele Kuifjes 1954 t/m 1963, Donald Duck 1954 t/m 1990, Robbedoes verzamelde nummers los periode band 117 t/m 134; banden 135 t/m 180, Kris Kras, enz. stuurt uw zoeklijstje! (48)
Willem in 't Hout (zie boven)
- * **Eppo:** +/- 300 nrs. voor een lage prijs of mancolijst; **Ons Volkske** 1962-1967: 250 losse nrs.; **Jan Bosschaert**, zeefdruk voor restaurant Corto, nooit verdeeld geweest; totale oplage slechts 150ex., interessante prijs; **Zapman**, stopcomic van Jan Bosschaert uit Tévéblad Joppe Broeckhoven 03/645.61.51 (50)
- * **De Zwaardvis I**; **Jan Kordaat I** (herdruk, goede staat); *Het geheim van Balibach, Christoffel Columbus*, lage prijzen; Groot aantal losse weekbladen: Kuifje-Robbedoes-Ons Volkske-KZV-Sjors-Mickey-Donald Duck-Zonneland Paul De Bont 014/65.73.79 (50)
- * **Kiekeboe-beeldje** (80ex.) uitgebracht 1997 Patrick Claessen, 014/65.93.84 (50)

Fristi[®] stripfestival KOKSIJDE

Editie '97 komt er aan !

Grootser en spectaculairder dan ooit !

FRISTI STRIP KOKSIJDE : 19/7 - 17/8'97

Met expo's rond 20 jaar Kiekeboe, Natasja, Fabien M., Waterland, Soda, Fox, Franka, De Nieuwe Wereld, Charlotte en andere...

Een groot aantal tekenaars, en... leuke speciale uitgaven. **Opnieuw iets voor jou !**

OXION

6
Nationale Loterij

CRIP CROK

© Marsu Productions - Standaard Uitgeverij 1997

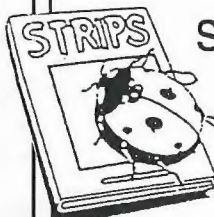

**Stripfestival
MIDDELKERKE
2/8 tot 17/8/1997**

Met 4 LUXE-EDITIES van NERO
Verschijning met het Stripfestival
*50 expl. De Hoed van Geraard de Duiwel
*75 expl. Het Geheim van Matsuoka
*75 expl. Het B - Gevaar
Verschijning begin december
*75 expl. Het Zeespook
*100 expl. Marc SLEEN - Trilogie,
bevattende de 3 strips met Matsuoka.

Info : Christiaan CORDIER Tel: 059/30 52 66

Bruulcenter - Bruul 79 - 2800 Mechelen

STRIPSPECIALZAAK DE STRIPKEVER

Tel: 015 / 21 76 05

Open :
ma : 13u30-18u
di-vr: 10-12u30
13u30-18u
za : 10-18u

STRIPWINKEL

INTEKENFORMULIER

NAAM:
WOONPLAATS

TEL.:
TEKENT HIERBIJ IN OP:

WONDERLAND

- EX LUXE BAKELANDT (HEC LEEMANS), DUBBELALBUM NRS 72 + 73, 130 EX., GENUMMERD + GESIGNEERD, GROOT FORMAAT, MET GRATIS MINI - ALBUM, à 2.995,- Bfr / 165 Hfl
- EX LUXE BAKELANDT (HEC LEEMANS), DUBBELALBUM NRS 72 + 73, 92 EX., GENUMMERD + GESIGNEERD, GROOT FORMAAT, MET GRATIS MINI - ALBUM, en met originele plaat, à 9.995,- Bfr / 550 Hfl
- EX BAKELANDT - MULTI DIALEKT - DUBBELALBUM NRS 72 + 73, à 299,- Bfr / 17 Hfl

OPSTUREN OF FAXEN NAAR:
WONDERLAND - HALF VIER - PRODUCTIONS
PAARDSDEMERSTRAAT 19
3500 HASSELT - BELGIE
TEL. & FAX: 00 32 / (0)11 22 82 00

(een fotokopie van deze bon is uiteraard geldig)

Speciaalzaak strips

Plouvier A. - Mahy C.

PHILBO

Boek- en papierhandel

J.B. Nowélei 52 - 1800 Vilvoorde
Tel. 02/251 91 86 / Fax. 02/253 45 94

HRB 570.358 - BTW BE 578.679.630

ARTIS - HISTORIA en Soukry Ruilcentrum

Ontwerp Drukkerij Dupress 02/253 62 19